அரசினர் கீழ்த்திசைச் சுவடிகள்
நூலகம் மற்றும் ஆய்வுமையப் பருவ இதழ்

தொகுதி - 30

BULLETIN OF THE GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY AND RESEARCH CENTRE

VOLUME - 30

General Editor :
Dr. Sitharam Gurumurthi, I.A.S.
Special Commissioner
State Department of Archaeology
Chennai 600 113.

Curator :
Dr. S. Soundarapandian
M.A. (Tamil), M.A. (Eng.), B.Ed., Dip. Skt., Ph.D.,

2003

Government Oriental Manuscripts Library And Research Centre
Chennai - 600 005.

(c) G.O.M.L. & R.C
2003

Price Rs.

அரசினர் கீழ்த்திசைச் சுவடிகள் நூலகம் மற்றும் ஆய்வுமையப் பருவ இதழ்

தொகுதி - 30

BULLETIN OF THE GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPTS LIBRARY AND RESEARCH CENTRE

VOLUME - 30

General Editor:

Dr. Sitharam Gurumurthi, I.A.S.

Special Commissioner

State Department of Archaeology

Chennai 600 113.

Curator:

Dr. S. Soundarapandian

M.A. (Tamil), M.A. (Eng.), B.Ed., Dip. Skt., Ph.D.,

2003

Government Oriental Manuscripts Library And Research Centre

Chennai - 600 005.

(c) G.O.M.L. & R.C 2003

Price Rs.

Colours of Reality!

The first article your eyes meet is an edition of Medical Proverbs which are, undoubtedly a guide for the physicians invariably! These aphorisms will remain ever as golden rules! This has been rendered into English by the editor himself.

The Sanskrit sutras on Ganesa are a continuation work of the previous volume of our bulletin and they conclude in this volume.

The Telugu Sara Sangraha Vastu Sastramu, in poetry with commentary, both by Ganapaya Mathya of Andhra Pradesh, is on traditional house-building science; It is a continuation work and concludes in this volume.

The last Persian piece is on Islamic concepts propounded by Nizamuddin Auliya of Delhi in 1768 A.D. in letter form.

Yours

Dr.S. Soundarapandian,
M.A., (Tamil), M.A. (English)., B.Ed., Dip.Skt., Ph.D.,
Curator,
G.O.M.L., Chennai 600 005.

CONTENTS

1. Medical Proverbs 4 - 16

2. Sarasangraha Vastu Sastramu 17 - 42

3. Ganesha Dharsanam 43 - 59

4. Muktubat - e - Nizamuddin Auliya 60 - 75

மருத்துவப் பழமொழிகள்

அ. கீ. சு. நூலகத்தில் பச்சையம்மாள் கதை (கதைப்பாடல் அல்ல) என்ற தலைப்பிட்ட ஒரு தாட்சுவடியின் (ஆர்.5766) ஈற்றில் இதுவரை எவர் கண்ணுக்கும் புலப்படாது இருந்தவை இந்த மருத்துவப் பழமொழிகள். திரு. வி.கிருஷ்ணமாச்சாரியார், என்பவர் 20–ஆம் நூற்றாண்டுத் தொடக்கத்தில் தொகுத்தவை எனத் தெரிகிறது.

சித்த வைத்தியர்களுக்கு சூத்திரமாகத் திகழ்வன இந்தப் பழமொழிகள்!

எது பொய்த்தாலும் பொய்க்கும் பழமொழிகள் மட்டும் பொய்க்கவே பொய்க்காது!

இந்த அருமையை உணர்ந்துதான் இவை இங்கே பதிப்பிக்கப் படுகின்றன!

மருத்துவர்களுக்கு மட்டுமல்லாது, பொது நாட்டுப்புற இயல் (Folklore) ஆய்வு நோக்கிலும், தமிழ் இலக்கிய நோக்கிலும் இப்பழமொழிகள் இன்றியமையாத இடத்தை வகிக்கின்றன!

இவை இன்று தமிழ் உலகிற்கு ஆங்கில மொழிபெயர்ப்புடன் அளிக்கப்படுகின்றன!

முனைவர் சு. சௌந்தரபாண்டியன்,
எம்.ஏ. (தமிழ்), எம்.ஏ. (ஆங்)., பி.எட்., டிப்.வ.மொ., பி.எச்.டி.,
பதிப்பாசிரியர் மற்றும்
மொழிபெயர்ப்பாசிரியர்

Medical Proverbs

Today see the light of day some rare medical proverbs hitherto unknown to scholars! One Mr.V.Krishnamachariar seems to be the compiler of these adages during early 20th Century.

These proverbs are hiding inside a paper manuscript under the title **"The Story of Pachaiammal".**

Practically medical proverbs are guiding stars for physicians!

Moreover, such aphorisms pave way for innumerable researches in variegated fields such as language, culture, folklore etc.

Hence this endeavour!

Dr. S. Soundarapandian,
M.A., (Tamil), M.A. (English)., B.Ed., Dip.Skt., Ph.D.,
Editor & Translator.

"வைத்திய நீதிப் பழமொழி"

1. அகத்திலுள்ள நோய் முகத்தில் காட்டும்!
2. அக்கினியாற் சுட்ட புண் விஷமிகாது!
3. அஞ்சினவனை நோய் விரட்டும்!
4. அடித்துப் பால் புகட்டுகிறதா?
5. அடியிலுள்ள நோய் நடுவுக்கும் முடிவுக்கும் உண்டு!
6. அமரிக்கையான வைத்தியம் ஆயிரம் பெறும்!
7. அயனிட்ட கணக்கு யாருக்கும் தப்பாது!
8. அரும்சுனை நீர் உண்டால் அப்பொழுதே ரோகம்!
9. அறையிற் புண்ணும் அண்டைவீட்டுக்காரனும் ஆகாது!
10. அவசர வைத்தியம் அல்லற் படுத்தும்!

"Medical Didactic Proverb"

1. Countenance will show up the inner diseases!
2. Fire - burnt wounds will not cause poison - rise!
3. Disease will chase the one who fears of it!
4. Is it nice to beat a child and feed milk?
5. The bottom disease will affect the middle and the top!
6. The gradual treatment is thousand times better!
7. Preceptor's calculation never fails!
8. Consumption of bush - spring water is prone to immediate malady!
9. Wound between thighs and the neighbour are always execrable!
10. Haphazard treatment will bring distress!

11. அழுத பிள்ளை உரம் பெறும்!

12. அளவுக்கு மிஞ்சினால் அமுதமும் நஞ்சாம்!

13. அனுபோகம் தொலைந்தால் அற்ப அமுதமும் பலிக்கும்!

14. அன்னமயம் பிராணமயம்!

15. அன்னமிக உண்பானும் ஆடை அழுக்கு ஆவானும் பதர்!

16. அன்னம் ஒடுங்கினால் ஐந்தும் ஒடுங்கும்!

17. ஆகிற காலத்தில் அமுதம் பலிக்கும்!

18. ஆபத்துக்குப் பாவமில்லை!

19. ஆலசியம் அமுதம் விஷம்!

20. ஆலும் வேலும் பல்லுக்குறுதி!

11. That child who weeps will grow strong!
12. When limit surpassed, even nectar becomes poison!
13. When energy is despised, even a simple medicine can cure!
14. Food is the basis for life!
15. Glutton and filthy are waste!
16. Diet control fetches sublimation of senses!
17. During Good Time, medicines will work wonders!
18. In emergency, there is no law!
19. Stale medicine is a poison!
20. The brush of banian tree and neem tree strengthens teeth!

21. ஆவல் மாத்திரம் இருந்தால் என்ன, அன்னம் இறங்கினால் அல்லோ பிழைப்பான்?

22. ஆறின புண்ணிலும் அசடு நிற்கும்!

23. இடுக்கு அறையில் படுக்கலாகாது!

24. இரக்கமில்லா வைத்தியன் இயமனுக்கு ஒப்பாவான்!
25. இருக்க வேண்டுமென்றால் இரும்பைத் தின்னு!
26. இருந்தல்லோ படுக்கவேண்டும்?
27. இருப்புச் சலாகையை விழுங்கிப் போட்டு இஞ்சிச்சாறு குடித்தால் தீருமா?
28. இரும்பு பிடித்த கையும் சிரங்கு பிடித்த கையும் சும்மா இராது!
29. இளமையிற் பழக்கம் எப்போதும் மறவாது!
30. இறங்கும் பொழுதிலே மருந்து குடி!

21. Of what avail the curiosity? He will get life only when he is able to swallow food!
22. The dirt will remain even on the cured wounds!
23. Never sleep in a dungeon!
24. Merciless physician is equal to Yama!
25. To live long, eat variegated foodstuff!
26. First sit, before lying!
27. Will the ginger juice cure when an iron shaft is swallowed?
28. The hand that touched iron and that inflicted with exzema will never remain idle!
29. Early learning will never forget!
30. Take medicines during the evenings!

31. இன்று இருப்பார் நாளைக்கு இல்லை!
32. இன்பம் ஓரணுவாம் துன்பம் பெருமலையாம்!
33. உடற்கூறு தெரிந்த வைத்தியனை நீக்கலாகாது!
34. உண்டபிள்ளை உரஞ்செய்யும்!
35. உண்டாலும் உறுதிப்பட உண்ணவேண்டும்!

36. உண்டாற்கொல்லும் விஷம்!

37. உண்டி சுருங்குதல் பெண்டிர்க் கழகு!

38. உண்டால் தீரும்பசி கண்டால் தீருமா?

39. உயிர் உள்ளளவும் மருந்து கொடு!

40. எடுப்பாரும் பிடிப்பாரும் உண்டானால் இளைப்பும் தவிப்பும் உண்டு!

31. Man lives today, vanishes tomorrow!
32. Always bliss is little, sufferings are more!
33. Embrace the physician who knows anatomy!
34. That child becomes sturdy who eats well!
35. When consuming, masticate thoroughly!
36. Poison kills the one who consumes!
37. Elegant it is for ladies to take less food!
38. Not at sight but by eating of food the appetite will disappear!
39. Attempt of treatment should not be stopped until life lasts!
40. When there are persons to look after, one will be always complaining of ailments!

41. எட்டில் பழத்தை இச்சிக்கலாமா?

42. எண்ஜாண் உடம்பிற்குச் சிரசே பிரதானம்!

43. எண்ணமெல்லாம் பொய், எமன் ஓலை மெய்!

44. எழுதிய விதி அழுதால் தீருமா?

45. ஒரு குடம் பாலுக்கு ஒரு துளி புரை!

46. ஒரு மரத்துப் பட்டை ஒரு மரத்திலே ஒட்டுமா?

47. ஒரு மிளகும் நாலு உப்பும் போதும்!

48. கடற்கரைக் காற்று சுகத்தைக் கொடுக்கும்!

49. கடுகு சிறுத்தாலும் காரம் போகாது!

50. கடுக்காய்க்கு அகணி நஞ்சு, சுக்கிற்குப் புறணி நஞ்சு!

41. Should we like the poison-nut?
42. Head is the prime place for the whole body!
43. Our plans fail; Yama's order succeeds!
44. Will the destiny vanish because of our cry?
45. The whole pot of milk is spoilt by a single drop of dirt!
46. Will the bark of a tree glue onto another tree?
47. A single pepper and four bits of salt are enough!
48. The Sea breeze does good to body!
49. Though tiny, mustard's virility is great!
50. The inner of gall-nut is despisable while the outer of ginger!

51. கடப்பாரையை விழுங்கிச் சுக்குக் கஷாயம் குடித்தால் தீருமா?

52. கட்டிலைத் திருப்பிப் போட்டால் தலைவலி தீருமா?

53. கந்தையானாலும் கசக்கிக்கட்டு, கூழ் ஆனாலும் குளித்துக் குடி!

54. கரும்பு கசக்கிறதும், வேம்பு இனிக்கிறதும் வாய்க்குற்றம்!

55. கலப்பாலில் ஒரு துளிவிஷம் கலந்தாற்போலாச்சு!

56. கழுதைப் புண்ணுக்குப் புழுதி மருந்து!

57. கறந்தபாலைக் காய்ச்சாமற் குடித்தால் காச வியாதி தானே எடுபடும்!

58. கறுப்பு வெளுப்பாகாது; கசப்பு இனிப்பாகாது!

59. கனவில் உண்டசோறு பசிதீர்க்குமா?

60. கனியை விட்டுக் காய் தின்கிறதா?

51. Having swallowed a crow-bar, will the consumption of the decoction of Dry Ginger cure?

52. Will the headache disappear if we alter the position of bed?

53. Don the clothes washed even if it is a torn one! Take food after bath even if it is a pap!

54. If a sugarcane tastes bitter and if neem tastes sweet, it is all the mistake of mouth!

55. Like a drop of poison in a 'kalam' quantity of milk!

56. Dust is the medicine for the wound of a donkey!

57. Tuberculosis will be automaticaly cured if the milk of cow is consumed before heating!

58. Black never becomes white! Bitterness will never become sweet!

59. Will the meals eaten in dream, quench the appetite?

60. Is it nice to eat raw-fruit despising ripe-fruit?

61. காணி மந்தம், கோடி துக்கம்!

62. காலத்தாலன்றிப் பழுக்குமா?

63. காலில் பட்டது கண்ணில் பட்டது போல்!

64. காலை துயில்வாரும் மாலை விழித்திருப்பாரும் பதர்!

65. கிணறு வெட்டித் தாகம் தீர்க்கலாமா?

66. கிழக்குடலுக்குச் சோறும் இடிசுவருக்கு மண்ணுமாய் இரு!

67. கீரையை இரண்டு கறி பண்ணாதே!

68. கீறி ஆற்றினால் புண் ஆறும்!

69. குஞ்சிரிப்புக்கு மருந்து சாப்பிட, உள்ள சிரிப்பும் போச்சுதே!

70. குடல் கொண்டது கொள்கை!

61. If you are dull a little bit, calamity will be severe!

62. Fruit will ripe only in its own time!

63. Like that which strikes the leg, meets the eye!

64. One who sleeps in the morning and one who is waking in the night are waste!

65. Will anyone wait for digging a well to quench his thirst?

66. Be like food to the intestine of an old man and mud for a dilapidated wall!

67. Don't prepare two curries with a pot-herb!

68. Wound will be healed if it is slit and applied medicines!

69. When medicine was taken to bring a 'Smile', his usual laughter was lost!

70. Intestine decides the Policy!

71. குணம் பாதி கொண்ட நோவு பாதி!

2. குரங்குப் புண் ஆறாது!

73. குழந்தைப் பட்டினியும் கோயிற்பட்டினியும் இல்லை!

74. குறும்பியுள்ள காது தினவு தின்னும்!

75. கூழ் என்றாலும் குடித்தவன் பிழைப்பவன்!

76. கெட்டபால் நல்லபால் ஆகுமா?

77. கொல்லுகிறதும் சோறு பிழைப்பிக்கிறதும் சோறு!

78. சதை உள்ள இடத்திலேதான் கத்தி நாடும்!

79. சந்துக் காற்றில் தலைவைத்துப் படுக்காதே!

80. சரக்கு கண்ட விடத்திலே பிள்ளைக்கு அமுதம் கொடுக்க நினைக்கலாமா?

71. One's character is half and the disease is half!

72. Wound of a monkey never cures!

73. Starvation of a child and a temple never exists!

74. That ear which has wax itches!

75. That fellow who is ready to eat even pap, will survive!

76. Spoilt milk never turns good!

77. Food will kill as well as can revive!

78. Sword will seek the place of flesh!

79. Never sleep keeping your head in the direction of wind coming through a lane!

80. Is it nice to administer dose where a medicament is seen?

81. சாகிற வரையில் வைத்தியம் விடலாகாது!

82. சாகிறதுபோலிருந்து வியாதி தீருகிறதும் உண்டு!

83. சாட்டு இல்லாமற் சாவு இல்லை!

84. சாணோ வயிறு சரீரமெல்லாம் வயிறோ?

85. சித்தி பெறாத மருந்தும் மருந்தோ? பெற்றுப் படையாத பிள்ளையும் பிள்ளையோ?

86. சிறுகச் சிறுகத் தின்றால் மலையையும் தின்னலாம்!

87. சிறு குழந்தை இல்லாத வீடும் வீடல்ல, சீரகம் இட்டு ஆக்காத கறியும் கறியல்ல!

88. சுகதுக்கம் சுழல் சக்கரம்!

89. சுக்கு அறியாத கஷாயம் இல்லை!

90. தலைநோய் தனக்கு வந்தால் தெரியும்!

81. Treating a patient should not be dropped before death!

82. Diseases may get cured even at the stage of death!

83. Every death will be made known to public!

84. Is the belly, span long or the whole body?

85. Of what avail is the medicine if it does not cure? Of what avail is the son if he does not foster his parents?

86. Mountain can be consumed if eaten little by little!

87. That house where there is no child, is not a house! That curry which has no cumin seeds is not a curry!

88. Happiness and Distress come rotating like a wheel!

89. There is no decoction without Dry Ginger!

90. One that afflicted with headache knows its intensity!

91. தலையில் வரும் மயக்கம் சர்வமும் மயக்கம்!

92. தன் நோய்க்குத் தானே மருந்து!

93. தாது அறியாதான் பேதை வைத்தியன்!

94. தாய்முகம் காணாத பிள்ளையும் மழைமுகம் காணாத பயிரும்!

95. தாய் முலைப்பாலுக்குச் சமானமில்லை!

96. தான் சாக மருந்து உண்பாரில்லை!

97. தான் தின்கிற நஞ்சு தன்னைத்தான் கொல்லும்!

98. தினவு எடுத்தவன் சொறிந்து கொள்ளவேண்டும்!

99. தின்பது கொஞ்சம்! சீவன் நிலையில்லை!

100. தின்ற மண்ணுக்குத் தக்க சோகை!

91. Giddiness in head, is giddiness of the whole body!

92. Thyself is the medicine for thy disease!

93. One who understandeth not the semen, is no physician!

94. Child that looketh not mother and the crop that looketh not rain are equal!

95. There is no equal to the mother's breast-milk!

96. Nobody will take medicament to die!

97. Poison we ourselves take will kill us!

98. He that gets itches should scratch!

99. Enjoyment is little! Life is uncertain!

100. The paleness of body depends on the mud eaten!

101. தின்னத் தெரியாமல் தின்பானேன்?

102. தீரா நோய்க்கு மருந்து அகப்படாது!

103. துஞ்சி நின்றான் மிஞ்சி உண்ணான்!

104. துன்பத்திற்கு இடங்கொடேல்!

105. துன்பம் முந்தி இன்பம் பிந்தி!

106. தூக்கம் பிடித்து தூங்கினால் பாதி வியாதி விட்டதாம்!

107. தூக்கி வளர்த்த பிள்ளையும், தொடையில் வைத்துத் தைத்த இலையும் உருப்படாது!

108. தூங்காதவனுக்குச் சுகம் இல்லை!

109. தூங்கினவன் சாகிறதில்லை வீங்கினவன் பிழைக்கிறதில்லை!

110. தெய்வச் சித்தம் இருந்தால் செத்தவனும் பிழைப்பான்

101. Why to eat more, not knowing the proper way?

102. Medicines cannot be procured for uncurable diseases!

103. Always sleepy can not eat enough!

104. Never give room to distress!

105. Affliction-first, Bliss-last!

106. Sound sleep is half-cure!

107. Child fostered by keeping on hip and leaf stitched placing it on thigh are futile!

108. No delight for the sleepless!

109. Slept-won't die! Bulged-won't get life!

110. If destiny is so — even a dead fellow will rise up!

111. தெய்வம் துணைக்கொள், தேகம் அநித்தியம்!

112. தெய்வபக்திக்கு இரண்டாவது தேகச் சுத்தி!

113. தேடப்போன மூலிகை காலடியில் அகப்பட்டாற் போல்!

114. தென்றல் காற்று தெம்பு உண்டாக்கும்!

115. தேள் கொட்டப் பாம்புக்கு மந்திரிக்கிறதா?

116. தொட்டிற் பழக்கம் சுடுகாடு மட்டும்!

117. தொத்து வியாதிக்கு எட்ட நிற்கவேண்டும்!

111. Surrender unto God; Body is uncertain!

112. Next to Piety, it is the cleanliness of body!

113. Like a wanted pot-herb struck our leg!

114. South-wind is strength!

115. For a scorpion-bite, should we enchant a snake?

116. Cradle-habit upto the grave!

117. Keep aloof from Contagious Diseases.

Sarasangraha Vasthu Sastramu

సారసంగ్రహ వాస్తుశాస్త్రము

బులటిన్ - భాగం. 30

దీని కర్త గణపయామాత్యకవి. ఇతడు మల్లమ్మ, వెంగనామాత్యుల సుతుడు. వశిష్ఠ గోత్రుడు, అశ్వలాయన సూత్రుడు, విద్వత్కవీశ్వర వినయపరుడు. ఇతనిని సోమ్ల శివరాజా సన్మానించెను.

దీనిలో రాశికూటఫలం, నవవర్గు గణితం, స్థానబలం చూచే లక్షణం, తారాబలం చూచే లక్షణం, గృహమిత్రతత్వం, రాశీశ్వరఫలం, వర్ణకూటం, యోనికూటం, మాస క్రమ వాస్తు పురుష స్థితి నిర్ణయం, సంక్రాంతి వాస్తు పురుష నిర్ణయం, శత్రు తారా వృక్షనిర్ణయం, నక్షత్రవృక్షములు, వాస్తుపురుష నాభిస్థాన నిర్ణయం, శంఖుస్థాపన నిర్ణయం, కూడని వృక్షములు, శత్రుయోని వృక్షములు, శంఖుస్థాపన లక్షణం, శంఖుస్థాపనకు నక్షత్రనిర్ణయం, నిర్జీవ జీవ రోగతారలు, గృహకర్ణికా చక్ర లక్షణం మున్నగునవి వివరింపబడియున్నవి. ఇది మూడవభాగం. దీనితో సారసంగ్రహవాస్తుశాస్త్రము సంపూర్ణము.

Dr. T. Sanjeeva Rao
M.A., (Skt., Tel., Hindi & Philo.),
M.Ed., M.Phil., Ph.D.,

పి. జయమ్మ
ఎం.ఏ., ఎం.ఫిల్.,
ప్రభుత్వ ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథాలయం
చెన్నై - 600 005.

రాశికూటఫలం

మ॥ ప్రతిరాశ్యాది గృహంబు రాశిగణుతింపన్ రెండు పంద్రెండు ప్ర
స్తుతి మూడున్ పదకొండు నాల్గుపదియైదున్ తొమ్మిదిన్ షడ్వ
నుష్టిరముల్ దూర్తములౌ విపర్యయము లర్థి మధ్యమంబుల్ శుభా
స్పతముల్ శేషములయిన రాసులు ధరన్ నరేజ పత్రేక్షణా।

టీ॥ ప్రతిరాశ్యాదిగా ఇంటిరాశివరకు లెఖ్కచేయగా। 2 న్ను 12।న్ను
3 న్ను 11 న్ను। 4 న్ను। 10 న్ను। ।6 న్ను 8న్ను
అయితే మంచిదికాదు। 12 న్ను 2 న్ను 11 న్ను 4 న్ను
11న్ను 10 న్ను 4 న్ను 9 న్ను 5 న్ను 8 న్ను 6
న్ను మధ్యమములు; కుంభ మీనములు దక్క సమసప్తకములు
మంచిది। రాశ్యాధీశ్వర పూరసౌమ్యవర్ణేశ్వర నిర్ణయం।

సీ॥ అరయ సింహంబున కధిపతి సూర్యుండు
కర్కాట కుంభాలు కమలవైరి।
అజవృశ్చికములకు అవనిపుత్రుడు కర్త
మిథునాంగనలకును బుధుడు ప్రభువు।
అలరు ధనుర్మీనములకు కర్త గురుండు
వెలయంగ వృషతులవిభుడు కవియు।
మకర కుంభంబుల మార్తాండ సుతు డేలు
రవిశని కుజకేతురాహు లెలమి।

తే॥ గీ॥ క్రూరు లితరులు, సౌమ్యులు గురుడు కవియు,
బ్రాహ్మణులు సూర్య భౌములు రాజకులులు।
చంద్ర సౌమ్యులు వైశ్యులు శనియు శూద్ర
జాతిపాలకు డనదగు జగదధీశా॥

టీ॥ సింహాధిపతి సూర్యుడు, కటకాధిపతి చంద్రుడు, మేష వృశ్చికాధిపతి అంగారకుడు, మిథున కన్యాధిపతి బుధుడు। ధనుర్మీనాధిపతి గురువు॥ వృషభ తులాధిపతి శుక్రుడు। మకరకుంభాధిపతి శని, సూర్య కుజశనిరాహుకేతువులు క్రూరగ్రహాలు। ఇతరులు సౌమ్యులు, గురు శుక్రులు బ్రాహ్మణులు, సూర్యాంగారకులు క్షత్రియులు, చంద్ర బుధులు వైశ్యులు, శని శూద్రుడు, రాహుకేతువులు అంత్యజులు॥

నవవర్గు గణితం

సీ॥ ఇంటకయి చేకొన్న యిల దీర్ఘ బాహువుల్
వెళుపు హస్తములచే కలయ బెంచి।
నాగాగ్నినిధిగజ నవదంతి జలనిధి
పంచషట్కముల నర్పడ గుణించి।
ఇనుదంతి వారణదినకయిల నక్షత్ర
యోగాద్రి నిధులచే భాగశేష।
మగు ప్రతుల్ ధనరుణమాయదినంబు
వాసరతారయోగంబు కరణమంశ।

గీ॥ మదియె నవ వర్గు వసుపేర విదితమగును
గణిత శాస్త్రజ్ఞు లైనట్టి ఘనుల మది
సింపీటిపుల తారతమ్యముల్ వెదకవలయు
వాస్తు శాస్త్రమతం బిది వాసుదేవా॥

టీ॥ ఇల్లు గట్టదగిన భూమిని నిడువు వెడల్పుని గుణించినది పదం యీపదాన్ని 9 ప్రతులుగా బెట్టి క్రమముగా। 8 । 3 । 9 । 8 । 9 । 8 । 4 । 5 । 6 । యీ సంఖ్యచేత

గుణించి వేరే వేరే లబ్ధములు బెట్టి। 12 । 8 । 8 । 30 । 7 । 27 । 7 । 9 । యీ సంఖ్యలచేత క్రమముగా భాగించగా వచ్చిన శేషాన్ని క్రమంగా। ధనం। ఋణం। ఆయనం। దినం। వారం। నక్షత్రం। యోగం। కరణం। అంశ। అని క్రమంబున అనదగును. ఇందుకు ఫలంబులు పూర్వమందె చెప్పివున్నవి।

తదనంతరంబు షడ్వర్గు లక్షణంబు వివరించెద॥

సీ॥ నిడువుతొ వెడల్పుతో నియమంబుగా బెంచి
యీ లెఖ్క షడ్రుతుల్ వేరుపరచి।
నాగాగ్ని నందాష్ట నవరసంబుల బెంచి
అర్కాష్ట వసుతారకాద్రినిలయ।
భాగించగా నిల్వబడిన యాశేషముల్
ధనరుణియంబులు తారకములు।
వారాంశలగు గానవరుసతో నీ రీతి
గణితజ్ఞు లయినట్టి ఘనులు దెలసి।

గీ॥ ఇందు తారా బలంబులు పొందుపరచి
లగ్గు సంప్రీతి నుండగ లలితముగ
ఇండ్లుగట్టిన శుభము ఫలించు నెపుడు
పరగ షడ్వర్గు విది యంత్ర పంకజాక్షా!

టీ॥ నిడువు వెడల్పుచేత పెంచినది పదం. ఈ పదం 6 ప్రతులుగా బెట్టి క్రమంగానే। 8 । 3 । 9 । 8 । 9 । 6 । గుణించి ఆ లబ్ధాన్ని క్రమంగా। 12 । 8 । 8 । 27 । 8 । 9 । ల వేరే వేరే భాగించగా శేషం। ధనం। ఋణం। ఆయనం। నక్షత్రం। వారం। అంశ। అవును. ఇది షడ్వర్గుగ్రంథాంతరం।

నవవర్గువులో కరణమున్ను షడ్వర్గులో వారమున్ను తోసివేసేది। ఈ రెంటికిన్ని ఆయుస్సు ముందు చెప్పిన గుణకార భాగహారాన్ని చూచి ఆయుస్సు కూర్చుకొనేది యీ వచనం గ్రంథాంతరం। చంద్రతారాబలయుక్తముగా చూడవలెను। లగ్నసంపత్తి కలిగియుండవలెను॥

గీ॥ చను చతుర్థవర్గు లక్షణము లెన్న।
కొదవబడినేని తగ పదునకొండువర్గు।
పదియు బొసగక యున్న నవవర్గు మేలు।
తదను షడ్వర్గు శుద్ధిన దొరకవలయు॥

టీ॥ చతుర్ధశవర్గు శుద్ధి దొరికితే ఉత్తమం। లేక యేకాదశ శుద్ధి యయిస యుండవలెను॥ అదహీనకకర్గు వయిన యుండవలెను। ఆ భావమందు షడ్వర్గు వయిన ఉండవలెను॥

తదనంతరంబు ఆర్వాడం వివరించెద॥
జన్మనక్షత్రముల జేయక నామనక్షత్రములయందు చేయ దగిన కార్యములు।

గీ॥ ఆహవ వ్యహార భుత్యాలయములు
గ్రామమంత్రస్యపాశ్రయకరణములను
జన్మనక్షత్రమర్దింప జనదు వసుధ।
నామతారాప్రశస్తంబు నరుల కెల్ల।

టీ॥ యుద్ధంచేసేటందుకున్ను వ్యవహారమాడేటందుకున్ను భృత్యార్వాడం చూచేటందుకున్ను గృహనిర్మాణ కాలమందున్ను గ్రామార్వాడం చూచేటందుకున్ను మంత్రోపదేశమునకున్ను రాజసేవకున్ను ఇట్టి ప్రయోజనముల కెల్ల నామనక్షత్రమును చూడవలెనే గాని జన్మనక్షత్రం పని లేదు।

స్థానబలం చూచే లక్షణం

సీ॥ కర్తనక్షత్రంబు గ్రామనక్షత్రంబు
నిలయనక్షత్రంబు కలయగూడి।
గ్రహసంఖ్య పాల్గొన్నకడగి యొక్కటి
నిల్వ ధనలాభ మొందించు తత్ప్రతికిని।
ధనహాని రెండును తప్పదు మూడు
మంగళము నాల్గున్న, సంగ్రామ మొదవు।
అయిదైన సుఖమగు, నారున్న రిపుభయం,
బేడున్న నృపుపూజ్య తెలమి గాంచు।

గీ॥ అష్టమంబు నాశమంబగు, తొమ్మిదైనను
బహుధాన్యసంపదల్ బలిసియుండు।
ననుచు నస్థానలక్షణం బమరియుండు
వాస్తుశాస్త్రమత మిది వాసుదేవా!

టీ॥ అశ్విని మొదలుకొని కర్త నక్షత్రం వరకాయించుకుని రాగాను యిన్ని అవుతున్నదో అదిన్ని అశ్విని మొదలు గ్రామ నక్షత్రం దాకా యెంచి యెన్ని అవుతున్నదో అదిన్ని అటువలెనే యింటి నక్షత్రందాకా యెన్ని అవుతున్నదో అదిన్ని యీ మూడు ప్రతులు కలయగూడి తొమ్మిదింట భాగించగా, 1 మిగిలితే ధనలాభం। 2 మిగిలితే ధనహాని। 3 మిగిలితే మంగళకరం। 4 మిగిలితే కలహం। 5 మిగిలితే సుఖం। 6 మిగిలితే శత్రుభయం। 7 మిగిలితే రాజమన్ననా। 8 మిగిలితే నాశనం। 9 మిగిలితే ధాన్యవృద్ధి। ఈ తీరున ఫలాలు గురుతు లెరుగవలయు॥

తారాబలం చూచే లక్షణం

సీ॥ గృహపతి తారాది గృహతారగ నెంచి
నిధి సంఖ్య పాల్గొన్న నిల్చునదియు।
నక్షత్ర మొకటైన నాశంబు నొందించు
మూడు మిగిలిన నర్థ కీడు జేయు।
పంచమంబున దుఃఖభాజనం బగు
సప్తసంఖ్యైన మృత్యువు సమయిజేయు।
నవసంఖ్య మిగిలిన నగు పతికిని హాని
సమతార లెల్లను సౌఖ్య మొదవు।

గీ॥ పతికి గృహముల కెల్ల దంపతుల రీతి
చలగి తారాబలంబు వీక్షింపవలయు।
నెవ్వరేనియు తెలియక నింద్లు గట్ట
రాదు గావున నదియె మర్యాద కృష్ణా!

టీ॥ కర్త నక్షత్రం మొదలుకుని గృహనక్షత్రం వరకు ఎంచగా యెన్ని అవుతున్నదో అవి 9ట భాగించగా శేషం। 1 మిగిలితే నాశనం। 2 మిగిలితే హాని। అయిదు మిగిలితే దుఃఖం। 7 మిగిలితే మృత్యువు। 9 మిగిలితే హాని। సవరతార లయితే మంచిది। కర్తకు గృహమునకు యీరెంటికి దంపతులకు యెటువలె చూతురో అటువలెనే చూడవలెను॥

వేం కూట లక్షణం

సీ॥ ప్రకటింప నశ్వని భరణి కృత్తిక
రోహిణులుకు జ్యేష్ఠానురాధలు విశాఖ।
వాయవ్య శత్రువుల్ వరుసతో మఖ
పుబ్బ ఉత్తర హస్తలకు దృశముగ।

పగలు పూర్వోత్తరాభాద్ర పూర్వా
భాద్ర వరుణ తారలు మూల వారి।

విశ్వగోవిందులకు సర్వగురు పునర్వసు
శివుల్ వైరు లిందు త్వష్ట్ర వసువులకును।

గీ॥ జగతి నన్యోన్య శాత్రవంబగు పురాణ
నృపతి మను భానుసంజ్ఞరిపులు దెలియ।
నగు నుదస్రాది నాల్గు మఖాది నాల్గు
రమణమూలాది నాల్గు తారలను కృష్ణా!

టీ॥ అశ్వినికి। 8ది జ్యేష్ఠవేధ। భరణికి। 9ది అనూరాధ వేధ। కృత్తికకు। 4ది విశాఖవేధ। రోహిణికి 12ది స్వాతివేధ। మఖకు 18ది రేవతివేధ, పుబ్బకు 16ది ఉత్తరాభాద్రవేధ। ఉత్తరకు 14ది పూర్వాభాద్రవేధ। హస్తకు 12ది శతభిషంవేధ। మూలకు 18ది ఆశ్లేషవేధ। పూర్వాషాఢకు 14ది పునర్వసువేధ, శ్రవణానికి 12ది ఆద్రికవేధ। మృగశిర చిత్త ధనిష్ఠ ఈ 3 నక్షత్రాలకున్ను అన్యోన్య శత్రుత్వం గనుక వేధలు పరిహరించవలెను।

గ్రహమిత్రత్వం

సీ॥ రవికావ్యు లిందుధరాసుతాంగీరసుల్
శత్రువుల్ భార్గవుల్ శనులు దలప।

శశి సఖు లిన బుధుల్ శత్రు లెవ్వరు లేరు
కుజునకు రవి చంద్ర గురులు హితులు।

పగ బుధు డాసౌమ్యబంధువుల్ రవి
శుక్రులట నిశాధీశుండు గురుని మిత్రు।

లాదిత్యశనిభౌము లహితులు బుధ
కవుల్ మరి కావుల్ చుట్టముల్ మందబుధులు।

గీ॥ శత్రు లిన చంద్రు లెన్నగ శనికి గూర్చ
వారులు ధిశుకృతాదురు వైరు లెలమి।
చంద్రరవిలోతాంగుల్ సరణికరమ
గృహము లెల్లను సములు నిక్కంబు కృష్ణా!

టీ॥ సూర్యునికి చంద్రుడు అంగారకుడు బృహస్పతులు మిత్రులు। శుక్రశనులు శత్రువులు। బుధుడు సముడు। చంద్రునికి సూర్య బుధులు మిత్రులు, అంగారక బృహస్పతి శుక్రశనులు సములు॥ అంగారకునికి సూర్య చంద్ర బృహస్పతులు మిత్రులు। బుధుడు శత్రువు। శుక్రశనులు సములు, బుధునకు సూర్య శుక్రులు మిత్రులు। బృహస్పతికి సూర్య చంద్రాంగారకులు మిత్రులు। బుధశుక్రులు శత్రువులు, శనిసముడు। శుక్రునికి, బుధశనులు మిత్రులు। సూర్య చంద్రులు శత్రులు। కుజగురులు సములు। శనికి బుధశుక్రులు మిత్రులు। సూర్య చంద్రాంగారకులు శత్రులు। బృహస్పతి సముడు।

రాశీశ్వర ఫలం

శా॥ అన్యోన్యం బగు మైత్రి సౌఖ్యము మృతం బన్యోన్య శత్రుత్వమున్।
అన్యోన్యంబు సమత్వమున్ దేవులు జందున్ శత్రు మిత్రత్వమున్।
జిన్యంబౌ సమశాత్రవంబున మనస్తాపంబు సంధించు సా
మాన్యంభాసమమైత్రి ధీరులు మదిన్ భావించి చర్చింపగాన్॥

టీ। అన్యోన్య మిత్రత్వం సుఖప్రదం। అన్యోన్య శత్రుత్వం మృత్యుప్రదం। అన్యోన్య సమత్వం రోగప్రదం। సమ శత్రుత్వం మనస్తాపం। సమ మిత్రత్వం మధ్యమం॥

సీ॥ అశ్విని మృగశిర హస్త పునర్వసు
శ్రవణ రేవత్యనూరాధ పుష్య।
వాయు నక్షత్రముల్ వడి దేవగణములు
శతభిషాశ్లేష విశాఖచిత్త।
జ్యేష్ఠమూలయు మఖ ధనిష్ఠ కృత్తిక
లివి రాక్షస గణము లాద్రయును।
భరణి పరగోత్తరాభాద్రోత్తరాషాఢ
పూర్వాత్రయంబున భువిని మనుజ।

గీ॥ గణములగు గాన వైరి వర్గంబు దెలిసి
యాప్తగణములతో జందినట్టి।
తార లిండ్లుగట్టిన శుభములు నిచ్చు నెపుడు
తెలియ కెవ్వరు గట్టిన వెలయదు హరీ॥

టీ॥ అశ్విని హస్త - మృగశిర - పునర్వసు - రేవతీ - అనూరాధ - శ్రవణం - పుష్యమి - స్వాతి - ఈ 9 నక్షత్రములు - దేవగణం। శతభిషం - ఆశ్లేష - విశాఖ - చిత్త - జ్యేష్ఠ - మూల - మఖ - ధనిష్ఠ - కృత్తిక. ఈ 9 రాక్షస గణములు రోహిణి - ఆరుద్ర - భరణి - ఉత్తర - ఉత్తరాషాఢ - ఉత్తరా భాద్ర - పుబ్బ - పూర్వాషాఢ - పూర్వాభాద్ర - ఈ 9న్ని మానుష గణములు - ఈ రీతిన వైరములు దెలిసి - యిండ్లు గట్టవలెను॥ తెలియక కట్టితే కీడు॥

ఇందుకు ఫలం

గీ॥ దేవరాక్షసులకు తీరని జగడంబు
మనుజదైవతములు మధ్యమములు
దైత్యమానవులకు తప్పదు
సతి సమతగణము లున్న సౌఖ్యమొదవు॥

టీ॥ దేవరాక్షస గణము లయితే నిరంతరం కలహం। మనుష్య దేవగణము లయతే మధ్యమం। రాక్షస మనుష్యగణము లయితే మృత్యువు। సమగణము లయితే సుఖప్రదం।

వర్ణకూటం

గీ॥ వృశ్చిక మేలిరమీనముల్ విప్రజాతి।
హరిధనుర్మేషముల్ క్షత్రియాన్వయములు।
వసుధ వృషభమృగాంగనల్ వైశ్యజాతి।
సొరది తులకుంభయుగ్మముల్ శూద్రజాతి।

(వృశ్చికమీనములు బ్రాహ్మణజాతి, హరిధనుర్మేషములు క్షత్రియాన్వయములు. భూమి వృషభమృగాంగనలు వైశ్యజాతి. తులకుంభయుగ్మములు శూద్రజాతి.)

ఫలం

గీ॥ అధికజాతివారి కధమ సంగతి మేలు।
అధములకు పొసగ దధికజాతి।
సమతవర్గమయిన సమ్మతంబు నాల్గు।
కులములకును దంపతులకు భువిని॥

యోనికూటం

సీ॥ అశ్విని శతతార లశ్వముల్; స్వాతి
హస్తలు మహిషంబు సరవితోడ।
యొనర పూర్వాభాద్రయును ధనిష్ఠయు హరుల్;
భరణి రేవతు లివి కరులు దలుప।
అభిజిత్తు మరి యుత్తరాషాఢ ముంగిసల్;
రోహిణి మృగశిరల్ రూఢి నరులు।

నరనుతాశ్లేషపునర్వసు పిల్లలు;
మొగి మఖ పుబ్బలు మూషకములు।

గీ॥ సరవి పూర్వాషాఢ శ్రవణముల్ కోతులు;
పుష్య॥ కృత్తిక జింబులు ధరిత్రి॥
దనరు విశాఖ చిత్తలు పెద్దపులు; లుత్తరను
ఉత్తరాభాద్రయును సురభులు।

గీ॥ మూలయు నార్ద్రయు లీలతో శునకముల్;
జ్యేష్ఠానూరాధలు చలగి తేళ్లు;
మొదల జెప్పిన రుక్షములు మొగవా
మీదనున్నవి పెంట్లగు నెన్నగాను।

గీ॥ హయమునే సుముహరియు హస్త ముంగీస
పాముతుమూషకంబు కోతి మేక॥
గోవు వ్యాఘ్రంబు జింకయు కుక్క వైరి।
వీరములుగూడ వంద్రు శ్రీవజనాభా॥

పైనున్న సీసపద్యానికి టీక వివరణ లేదు. దనికినేను సొంతంగా వ్రాస్తున్నాను.

భువిలో భాద్రపదం, ఆశ్వయుజ కార్తికమాసములలో తూర్పుదిక్కు తలపెట్టి పవ్వళించాలి. మార్గశిర పుష్య మాఘమాసములలో దక్షిణ దిక్కు తలపెట్టి పవ్వళించాలి. ఫాల్గుణ చైత్ర వైశాఖమాసములలో పడమటదిక్కు తలపెట్టి పవ్వళించాలి. జ్యేష్ఠ అషాఢ శ్రావణమాసము లలో ఉత్తరదిక్కు తలపెట్టి పవ్వళించాలి. ఎడమవైపు ఎల్లప్పుడు వర్తించుచు అరయదృష్టి పదమునందున యిండ్లుగట్టిన యెడల మృత్యువు ఘనరోగములు జెందుదురు. వెనుక సిరులు వచ్చును కృష్ణా!

గీ॥ గ్రహమైత్రి మహీసురులకు॥
మహీపతులకు గణము మైత్రి।
మరి వైశ్యులకున్ హితమగు వర్ణమైత్రియు।
సహజము శూద్రులకు యోనిసంగాతి హరీ!

మాసక్రమవాస్తుపురుషస్థితి నిర్ణయం

సీ॥ ఉర్వి భాద్రపదాశ్వయుజ కార్తికంబుల
ప్రాగ్దిశ తలగడై పవ్వళించు।
మార్గశీర్ష పుష్య మాఘ మాసంబుల
దక్షిణ శిరసుడై దనరియుండు।
వరుస ఫాల్గుణ చైత్ర వైశాఖములయందు
పడమట తలగడై పవ్వళించు।
ఘనత జ్యేష్ఠాషాఢ శ్రావణంబుల
నుత్తర శీర్షుడయి యుండు నిపుడు।
గీ॥ వామశాయి యగుచు వర్తించు నిరతంబు
అరయ దృష్టిపథమునందు నిండ్లు।
గట్టిరేని మృత్యు ఘనరోగములు జెందు
రమునందు వెనక సిరులు కృష్ణా!

సంక్రాంతి వాస్తుపురుష నిర్ణయం।

గీ॥ కన్యయుతుల వృశ్చికమునందు
తూర్పున శరముగాతతులునవి।
గూడినచో నిరత మరి బాధ లొదవును।
పరిహరణీయంబు శాస్త్రపద్ధతి కృష్ణా!

టీ॥ గృహ తారలకుగాని గృహ కర్తలగు తారలకు గాని। శత్రు తారా వృక్షంబులుం గూడినను గృహతార గృహకర్తతారలకు శత్రు తారాయోనిజములగు వృక్షంబులు గూడినను పతికి సమస్తహానికరంబులగు విని నెరింగి పరిహరింపవలయును॥

శత్రు తారా వృక్ష నిర్ణయం

సీ॥ అశ్విని రోహిణి కరి నీరుమద్దియు
పాలుపొంద భరణికి పొగడ వైరి।
వెలయు కృత్తికకు సుములు వేము మఖ
కిప్ప పుబ్బకు దీప యింపొదవని।
ఉత్తరకామ్రంబు హస్తకు కానుగగయాను
మూలకు నాగకేసరంబు వెలయ।
పూర్వాషాఢ కలరావ యుత్తరాషాఢకు
వెదురుకు శ్రవణమునకు చంద్ర।
గీ॥ చిత్తకు జిమ్మియు చంద్ర వైరి మృగశిరకు
జమ్మి మారేడు దగ ధనిష్ఠ కరయ।
మారేడు చంద్రలు యరులు గాని
తెలిసి పరిహరింపంగవలయు కృష్ణా!

టీ॥ అశ్విని రోహిణులకు నీరుమద్దియు। భరణికి పొగడ। కృత్తికకు సుములువేము। మఖకు ఇప్ప। పుబ్బకు వేప। ఉత్తరకు మామిడి। హస్తకు కానుగ। మూలకు నాగకేసరం॥ పూర్వాషాఢకు రావి। ఉత్తరాషాఢకు వెదురు। శ్రవణమునకు చంద్ర। చిత్తకు జమ్మి చంద్ర॥

సీ॥ యొప్పగు నేరేడు వెస చంద్రవన
చంద్రవెదురు రాగి నాగకేసరము।

చెన్నిగు మఱ్ఱి మోదుగ జువ్వి అంబా
　　ళంబు సొంపుతోడ వెలయు మారేడు
మద్దిములు వెలగ పొగడయు
　　నేరుమద్దియు వెంగి నిమ్మపనస।
జిల్లియడు జెమ్మికానుగ చల్వమయిన
　　మామిడియు వేప నిప్పయు మన దలంచు।
నరులు తమ తారకు జములు నరకరాదు
　　సలలితంబుగ పూజింపవలయు కృష్ణా!

టీ॥ ముష్టిచెట్టుకు అశ్విని। ఉశిరకెకు భరణి। మేడికి కృత్తిక। నేరేడుకు రోహిణి। చంద్రకు మృగశిరం। వనచంద్రకు ఆరుద్ర। వెదురుకు పునర్వసు। రావికి పుష్యమి। నాగకేసరాలకు ఆశ్లేష। మఱ్ఱికి మఖ। మోదుగకు పుబ్బ। జువ్వికి ఉత్తర। అంబాళానికి హస్త। మారేడుకు చిత్త। మద్దికి స్వాతి। ములువేముకు విశాఖ। పొగడకు అనూరాధ। నీరుమద్దికి జ్యేష్ఠ। వేగికి మూల। నెమ్మిక పూర్వాషాఢ। పనసకు ఉత్తరాషాఢ॥ జిల్లేడుకు శ్రవణం। జమ్మికి ధనిష్ఠ। కానుగకు శతభిషం। మామిడికి పూర్వాభాద్ర। వేపకు ఉత్తరాభాద్ర। ఇప్పకు రేవతి। వీటియందు నరులకు తమ నక్షత్ర వృక్షములు నరకరాదు। నరికితే తమ్ము తామే వధ చేసు కొనునట్లు అగును। గనుక తమ తార వృక్షములను పూజింపవలె ననుట నిశ్చయము॥

క॥ అరితారల కరి వృక్షము
　　లరి యోనిజ వృక్ష

క॥ పంచాంగశుధిదివసో
　　దంచితగతి తనకు చంద్ర తారాబలముల్।
　　గాంచి స్థపతిని గని పూ।
　　జించి వనంబునకు బనుపదె చేకురు శుభముల్॥

గీ॥ బహుళపంచమ మొదలుగా బరగు నైదు।
దినములను ఖండితముజేయ ఘన
తరువులు పుష్పిగొన వందు రోహిణి
యొప్పెనేని తుమ్మ లయినను బుచ్చ వద్భుతము కృష్ణా!

గీ॥ యొనర కృత్తిక యందక్కుడుండె నేని
శ్రవణ నక్షత్రములన కుంభరాశి
శుక్రుడుండె నేని తరుచ్ఛేద మొప్ప రంద్రు
మున్ను నరికినదై నటే పొసగ దభవా!

గీ॥ పైత్రుభంబును యాదిగా పంచతారకములు
శ్రవణాది పంచ నక్షత్రములును।
గూడి శశియున్న భూజముల్ గొట్టరాదు
మున్నుగొట్టిన వయితే పొసగ దభవా!

టీ॥ శ్రవణం మొదలు అయిదు నక్షత్రములున్ను మఖ మొదలు అయిదు నక్షత్రములున్ను ఈ 10 నక్షత్రాలలో చంద్రుడుండగా వృక్షములను నరకరాదు। మున్ను నరికిన వయినా తేరాదు॥

నక్షత్ర వృక్షములు

సీ॥ అశ్విని మొదలుగా నట సప్తవింశతి
ధారలవృక్షముల్ దనరు ముష్టి।
యుశిరిక మేడియు యా వాస్తుపురుషుడుండు
మరి ధను ర్మకర కుంభములందు।
దక్షిణమౌళియై నిద్ర నెమ్మది వసించు
మేటిగా యా మీన మేష వృషభంబుల।

పడమట తలగడయి పవ్వళించు
గణుతింప మిథున కర్కట సింహంబుల।

గీ॥ నుత్తరశీర్షుడయి యుండు నెపుడు
ఎడమప్రక్క క్రిందు పడగి పర్యంకుడయి।
ద్రిష్టిపదము లందుట కొల్పు యిట్టి లక్షణంబు లెరిగి
గ్రహంబులు కట్ట కార్యసిద్ధి కమలనాభా!

వాస్తుపురుషనాభిస్థాననిర్ణయం

గీ॥ భవనమానంబు తొమ్మిది పాళ్లు జేసి।
నడిమిభాగంబు మూడు నేర్పడగ జేసి।
పాదయుగళంబునకు రెండుపాళ్లు విడువ।
నిట్టి భాగంబు నాభికి నియతి కృష్ణా!

టీ॥ వాస్తుపురుషుడు పవ్వళించిన నిడివి కొలచి। అర్థి పాళ్లుజేసి। మధ్యభాగము మూడు భాగములు చేసి రెండు భాగములు పాదాలతట్టు విడిచిపెట్టి నిలిసిన ఒక భాగం నాభిస్థానమని తెలియవలెను॥

శంఖుస్థాపన నిర్ణయం

గీ॥ తలను ఘాతమయిన తండ్రి మృతంబగు
పాదయుగళియందు పత్ని నొచ్చుముఖము
వీపునందుమెగి రోగభయమగు
కుక్షియందు సిరులు కూర్చు కృష్ణా!

వనయాత్ర లక్షణం

సీ॥ పెడపట్టులయినవి పెరిగి ప్రాలిన యవి
నిలువట్టు లయినవి నీళ్ల దరివి।

పూచికాచిన యవి పుట్టబెట్టిన యవి
గుల్మవక్త్రంబులు గూళ్లు గలవి।
గ్రంథులు గలయవి గాలిచే విడినవి
తెలియరానట్టివి తొాలలు గలవి।
పాడిండ్లలోనివి పాలుగారెడి యవి,
పిడుగులు బడినవి పెనచి నవియు।

గీ॥ పథికులకునుండ నీడయయి ప్రబలు నవియు॥
భూతనిలయ మలయనట్టి భూరుహములు॥
కొరకురా వందు, రార్యులు గోపతిలకా!

టీ॥ పెడపట్టయినవి। పొడవుగా బెర్గి వేళ్లతో పెళ్లగిలినవి। నిలువున యెండినవి। నీళ్లదరిన నున్నవి। భూతములు చేరియున్న యవి। అంట్లున్నవి నులి వంపులుగా నున్నవి। పక్షులు గూండ్లుగట్టినవి। బుడుపులు గలవి। గాలికి విరిగి పడినవి। పేరు ఎరుగనివి। తొాలలు ఉన్నవి। పాలుగలవి। పిడుగులు బడినవి। కొమ్మలు బెనుచుకున్నవి। దోవకు నీడగా నున్నవి। పుట్టలమీద మొలచినవి కాలినవి। ఇటువంటి మాకులు ఇండ్లకు పనికిరావని పెద్దలు జెప్పుదురు॥

ఉ॥ తేనెలుబెట్టు మాకులును దేవరమాకులు రచ్చమాకులున్।
మౌనులు నిల్చు మాకు లొరమాకులు మూలిక లున్నమాకులున్।
ఏనుగ గట్టుమాకులును యెక్కువ తీగలుజుట్టు మాకులున్।
మానుగ వేర్లమాకులును మంచివిగావు గృహంబు గట్టగాన్।

టీ॥ తేనెబెట్టిన మాకులు। దేవళ్లు నిల్పినవి। రచ్చలమీద నున్నవి। మునుల నివాపమైనవి। మాను మాను ఒరసుకొనుచున్నవి॥ బదినికె లున్నవి। ఏనుగుల గట్టివేసినవి। తీగలు చుట్టుకున్నవి। వేర్లు నిల్చియుండినవి। ఈ మాకులు ఇడ్లకు వేసిగట్టరాదు॥

కూడని వృక్షములు

సీ॥ తాంఁడ్రగుంపెన చిల్లతపసి బూరుగ
వేగిజీడి వావిలి ముష్టిమేడితాడి।
అవిశ హోఁరండంబు ఆరే పచ్చారేయు
కలపాలికియు వల్వరేనుపరె।
మఱి మోదుగజావ్వి మావిడిజెము
డిప్పచన్నంగి యుసిరికె చింత వెలగ।
ఊడుగ సోమిందపుష్పి తంగెడునీరు
మద్దిరావులు పెద్దమాను వేము।

గీ॥ అన్యఖండితంబు లన్యగేహపు దారు
మేలిమి దోనెముండ్లుగలవి వలదు।
ఖధిరమొక్కటిదక్క కంటకద్రుమములు
నిందితములు శాస్త్రనియతి కృష్ణా!

టీ॥ తాంఁడ్ర। గుంపెన। చిల్ల। తపసి। బూరుగ। వేగి॥ వావిలిముష్టిమేడి। తాడి ఆవిశ = ఆముదపుచెట్టు = ఆరె = పచ్చారె = రెల = పాలిపి। పిల్వరేను = చిగిరె = మఱి మోదుగ జావ్విమామిడి జముడు ఇప్ప = చెన్నంగి = ఉసిరిక, చింత వెలగ = వూడుగ = సొమిందవుప్పి తంగెడు నీరుమద్ది రావి। గంగరావి। పెద్దమాను = వేప – పరులకయి ఖండించినవి = పరుని యింటివి। దోనెలుగా నున్నవి. చంఁద్రచెట్టు మినహా। ముండ్లుగల సకల చెట్లును పయి చెప్పినవి గృహములకు పనికిరావు॥

గీ॥ మానుకాటుబెట్ట మంజిష్ఠకలర।
వడపిశంగనీల కపిలకాంతులున్న
కప్పగౌళితేలును రాయివుడుము
పాము యెలుకలుండు తగవు॥

టీ॥ మానుకాటువేసి చూడగా మంజిష్ఠ వర్ణం వుంటె కప్ప వుండును। పావుర వర్ణమయితే బల్లియు, నూనె వర్ణమయితే తేలును। బెల్లపు వర్ణమయితే పాషాణమును - పిశంగ వర్ణమయితే వుడుమును - నీల వర్ణమయితే పామును, కపిల వర్ణమయితే ఎలుకయు। వృక్షములయందు వుండును। ఇట్టి వృక్షముల ఇండ్లకు వేయరాదు। పరిహరించవలెను.

వృక్షపాటులక్షణం

క॥ భూజములు నరుకుతరి వి।
భ్రాజితముగ దక్షిణమ్ము పడమరకొనలె।
రోదుచు బడినను కీడగు।
భ్రాజితముగ తూర్పు నుత్తరములు శుభములు॥

టీ॥ మాకులు నరుకు నెడ దక్షిణం పడమరదిక్కులు కొనలుగా బడితే కీడు కలుగదు। తూర్పు ఈశాన్యం ఉత్తరం కొనలుగా బడితే శుభప్రదం। లాభం మంచిది।

గ్రాహ్యావృక్షములు

గీ॥ చంద్ర బట్టగడప చందనం బినుమద్ది।
వెలమయెపెటేకు వెదురువడిశ।
కాణుగు ప్రెంఖణంబు కొండచిగరబిల్లు।
తంబకయును నేరేడు దగును కృష్ణా॥

టీ। చంద్రబట్టగడప। చందనము। ఇనుమద్ది। వెలమ। యెపెప్రేకు। వెదురు। వడిశ। కాణుగు। ప్రేంఖణము। కొండచిగరబిల్లు తంబక నేరేడు ఈ వృక్షములు ఇండ్లుకట్టుటకు యోగ్యమయినవి॥

గీ॥ పులిశ నెమ్మి కరక వెలిచంద్ర బీరయు।
కొడి శపొగడ తుమికి గుత్తి చిల్ల॥
వేపలాదిగాగ వేయు డపర్యాయ।
ఫలమటంచు మునులు బలికి రభవా!

టీ॥ పులిశమాను। నెమ్మి। కరక। వెలిచంద్ర। బీర। కొడిశ। పొగడ। తుమికి। గుత్తి। చిల్ల। వేప। ఇవి మొదలయినవి యిండ్లకు వేయుట పర్యాయములనిన్ని పర్యాయఫలము అని మునులు బల్కిరి॥

మృగశిరకు జమ్మిమారేడు। ధనిష్ఠకు మారేడుచంద్ర। ఈనక్షత్రములకు ఈ వృక్షములు శత్రువులు గాన పతికి కీడు సంభవించును। గనుక ఎరిగి పరిహరింపవలయును॥

శత్రుయోని వృక్షములు

సీ॥ మొగి స్వాతి హస్తకు ముష్టికానుగలును
భరణి రేవతులకు ధరను బిల్వ।
జమ్మి రోహిణి మృగశిరలకు పనసయు॥
ప్రకటమౌ మఖ పుబ్బలకును।
నాగకేసరవేణువుల్ కీడు పుష్యమి।
కృత్తికలకు జిల్లేడు నెమలికుజములు॥
పగ యుత్తరాభాద్రకు ములువేము
బిల్వ జ్యేష్ఠానురాధలకు దలప।

గీ॥ వేగివక చంద్రలరియోని వృక్షతతులు =
గాన నివి గూడ పతులకు గలుగు కీడు।

పరిహరింపంగవలయు నెవ్వరికినైన।
వాస్తుశాస్త్రమతం బిది వారిజాక్షా!

టీ॥ స్వాతిహస్తలకు ముష్టికానుగలును। భరణి రేవతులకు బిల్వ జమ్మియు రోహిణి మృగశిరలకు పనసయు। మఖపుబ్బలకును నాగకేసరము వెదురును, పుష్య కృత్తికలకు నెమలడుగు, జిల్లేడును। ఉత్తర ఉత్తరాభాద్రలకు ములువేము మారేడును, జ్యేష్ఠానురాధలకు వేగివెలిచంద్రలును ఇవి శత్రు నక్షత్రయోని వృక్షములు గాన।యివి గూడిన కర్తకు కీడగు గావున నివి యెరింగి పరిహరింపవలయును।

శంఖుస్థాపనలక్షణం

క॥ మొదలను శంఖుస్థాపన।
విదితంబుగ జేయ నవజివేళల మనుజాల్।
ముదమొదవ నింఢ్లుగట్టిన।
పదపడి దోషముల నెన్నబడుదుము కృష్ణా!

టీ॥ జనులు ఇంఢ్లు గట్టుటకును యుక్తముహూర్తంబున శంఖుస్థాపన జేసి వెంటనే యింఢ్లు గట్టవచ్చును. లేదా తమకు కావలసిన వేళల నింఢ్లుగట్టవచ్చును। ఆలస్య మౌటచే నే దోషంబుల నెన్న బనిలేదు॥

గీ॥ శంఖువును స్థాపనముచేయు సమయ మెన్న।
శుక్ల పక్షము సర్వధా శోభనంబు।
నందరిక్తలు దర్శలు నష్టకరము।
సౌమ్యగురు శుక్రవారముల్ సౌఖ్యకరము।

టీ॥ శంఖుస్థాపనము చేయుటకు శుక్లపక్షము శుభకరము। అందు। పాడ్యమి। షష్ఠి। ఏకాదశి। ఇవి నందతిథులు। చవితి। సప్తమి।

చతుర్దశి। యివి రిక్తతిదులు. అమావాస్యాది దర్శలు కూడదు। బుధ గురు శుక్రవారములు సుఖప్రదం। తక్కిన వారములు కూడదు॥

శంఖుస్థాపనకు నక్షత్ర నిర్ణయం

గీ॥ శతభిష శ్రవణోత్తరాషాఢ హస్త।
స్వాతి రోహిణి మృగశిరాశ్విని ధనిష్ఠ।
చిత్త పుష్యమి రేవతి యుత్తరానురాధయు।
పునర్వసులు చాల రమ్యమధిపా!

టీ॥ శతభిషం। శ్రవణం। ఉత్తరాషాఢ। హస్త। స్వాతి। రోహిణి। మృగశర। అశ్విని। ధనిష్ఠ। చిత్త। పుష్యమి। రేవతి। ఉత్తర। అనూరాధ। పునర్వసు। ఈ 15 నక్షత్రములయందు శంఖు స్థాపన చేయుటకు యక్తము లయినవి॥

శంఖుస్థాపన నక్షత్రం నిర్వేధనగా ఉండవలెను॥

గీ॥ తలప జ్వలిత ధూమదగ్ధతార లెరింగి।
వ్యాధి నిర్జీవ జీవపర్యాయ మెరిగి।
మంచి నక్షత్రములు విచారించి శంఖు
నిలుపవలయును శాస్త్రోక్తి నియతి కృష్ణా!

టీ॥ దగ్ధ। ధూమ। జ్వలిత తారలు। రోగ। జీవ। నిర్జీవ తారలు। ఈ తారల స్వభావంబు లెరింగి। జీవతారలయందు శంఖు స్థాపన చేయవలెను. ఇది వాస్తుశాస్త్రజ్ఞుల మతము॥

గీ॥ క్రూరఖేదానుభవ యుక్తతారకములు।
క్రూరఖేటములున్నట్టి తారకములు।

క్రూరులకు ముందరను నిల్చు తారకములు।
దగదు దగ్ధజ్వలిత ధూమితములు కృష్ణా!

టీ॥ క్రూరగ్రహములుండి విడిచిన తారలు దగ్ధతారలు। క్రూరగ్రహము లున్న తారలు జ్వలితతారలు। క్రూరగ్రహములకు ముందున్న తారలు ధూమితములు, వీటి నెరుంగవలెను॥

నిర్జీవజీవరోగతారలు॥

క॥ కమలహితుడున్న నక్ష
త్రము మొదలుగ సప్తసంఖ్యతారలు నిర్జీ।
వము లవల ద్వాదశములు సజీ।
వము లావలి తొమ్మిదియు రోగమతము లభవా!

టీ॥ సూర్యుడు ఉన్న నక్షత్రము మొదలుకొని 7 నక్షత్రములు నిర్జీవములు, ఆ వెనుక 12 నక్షత్రములు నిండు జీవములు గల్గినవి, ఆ వెనుక 9 నక్షత్రములు వ్యాధికరములు।

గీ॥ దగ్ధముల దగ్ధమగు జ్వలితముల పోరు।
ధూమితంబులు లేమిడి వరయజేయు।
రోగతారలు నిరీతము రుజయు జీవ।
ముల శుభంబులు నిర్జీవములను కీడు॥

టీ॥ దగ్ధతారలందు శంఖు స్థాపనము చేస్తే అగ్ని బుధ। జ్వలిత తారలందు పోరుగలుగును। ధూమతారలందు దరిద్రము। వ్యాధితారలందు రోగము। జీవతారలందు లక్ష్మీప్రదం। నిర్జీవ తారలందు కీడు।

ఈ ఫలములు నడుచును

గృహకర్ణికాచక్రలక్షణం।

సీ॥ లింగ త్రయాకృతి లిఖియించి యడ్డ
రేఖలు నాలుగందిడి క్రమముగాగ।
అశ్విన్యాదిగ రేవత్యంత్యంబుగ లిఖించి
చంద్రుడుండిన లేఖయందు జూడ।
భానుడుండిన రాజ బుధ యగ్నిభయంబు॥
భౌముడుండిన నగ్నిభయము మృత్యు।
బుధుడున్న రోగముల్ పుత్రహానియు గల్గు
గురుడున్న శుభహీనకరము భయము।

గీ॥ భార్గవుడున్న కలహంబు భాగ్యహాని
శనియునున్న చోరగణబాధ ధనహాని।
రాహుకేతువులున్న దేహపీడ గలుగు
నివి గని గృహములు గట్ట శుభము॥

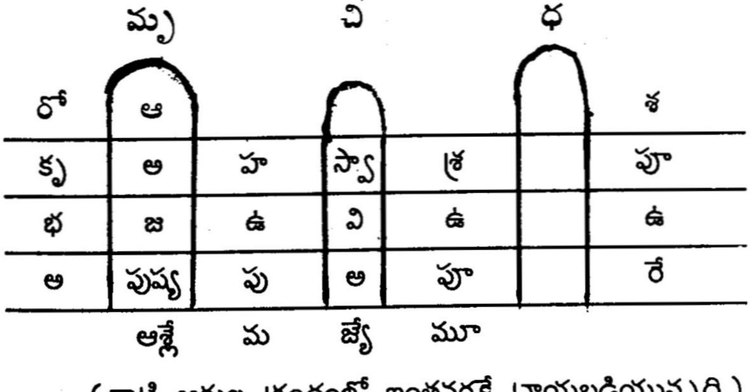

(తాటి ఆకుల గ్రంథంలో ఇంతవరకే వ్రాయబడియున్నది.)

గృహాన్ని నిర్మించేటప్పుడు లింగం ఆకారంలో అడ్డరేఖలు నాల్గింటిని గీయాలి. అశ్వం, రేవతి ఉండేటట్టు చంద్రుడుని చూచులాగున వ్రాయాలి. దానిలో సూర్యుడుండిన రాజులవలన, పెద్దవారివలన అగ్నిభయ ముండును. భౌముడుండిన అగ్నిభయం మృత్యువు గల్గును. బుధుడున్న రోగాలు, పుత్రులకు హాని గల్గును. గురుడున్న అశుభం వలన భయం గల్గును. భార్గవు డుంటే కలహం, సంపదలకు హానికల్గును. శనియున్న దొంగలవలన ధనహాని కల్గును. రాహుకేతువులున్న దేహానికి పీడ కల్గును. వీటిని చూచి గృహాన్ని నిర్మిస్తే శుభము కలుగును.

गाणेशदर्शनम् (भाग: २)

(२९ भागस्यानुवर्तनम्)

अथ तृतीयोऽध्यायः

1. पुरुषो ह वै नारायणः
2. स ईशः कारणम्।
3. कार्यं ब्रह्माद्याश्च।
4. मुक्तिपदं वैकुण्ठम्।
5. तत् ज्ञानेन कैवल्यम्।
6. तदुपास्त्या वैकुण्ठमिति पराशरः।
7. मायोपहत ईशो मायया तद्गतेन कारणम्।
8. शक्तिकालव्यावहारेशा इति विशिष्टस्त्रिधा।
9. सत्वेन तद्गतेन व्यावहारिकं ईशो विष्णुः।
10. बिम्बप्रतिबिम्बाभेदात् व्यावहारिकेशत्वमपि।
11. कालानुसारतश्शक्त्या सृष्ट्यादीनि।
12. न तस्य शक्तिकालेशत्वम्।
13. अतो न विष्णुस्सर्वकारणम्।
14. समष्टिसत्वाहङ्कारमयं वैकुण्ठम्।
15. महद्भवोऽहङ्कारः।
16. न मुक्तिपदं वैकुण्ठम्।
17. साक्षिस्थितिरेव मुक्तिपदम्।
18. न विष्णुज्ञानेन कैवल्यम्।
19. ब्रह्मज्ञानेनैव कैवल्यमिति सनत्कुमारः।
20. ईशोऽह वै रुद्रः।

21. रुद्रः कारणम्।

22. कार्यं विष्णवाद्याश्च।

23. शिवज्ञानेन कैवल्यम्।

24. कैलासस्तदुपास्त्या।

25. मुक्तिप्रदं कैलास इति च्यवनपुत्रः शुद्रः दधीचिः।

26. द्रव्यशक्त्या तद्गतेन व्यावहारिकईशो।

27. बिम्बप्रतिबिम्बाभेदात् रुद्रस्येशत्वम्।

28. न रुद्रज्ञानात् कैवल्यम्।

29. साक्षिज्ञानात्।

30. न मुक्तिपदं कैलासः।

31. साक्षिपदमेवेति सनातनः।

32. एका शक्तिः कारणम्।

33. कार्यं विष्णुमुखाः।

34. मुक्तिपदं मणिद्वीपम्।

35. शाक्तज्ञानेन कैवल्यम्।

36. तदुपासनया मणिद्वीपमिति हयग्रीवः।

37. विशिष्टे भागमयी तदभिन्ना।

38. विशिष्टबुद्धिरजसा तद्गतेन स्वाभासेन

39. सा पराशक्तिः।

40. सृष्ट्यादिशक्तिमयी।

41. न कालनियन्त्री।

42. बिम्बप्रतिबिम्बाभेदाद्विशिष्टेशत्वम्।

43. न शक्तिज्ञानात् कैवल्यम्।

44. समष्टिबुद्धिरजोमयं मणिद्वीपम्।

45. न तन्मुक्तिपदम्।

46. मूलप्रकृतिपदमेवेति सनन्दनः।

47. ईशो हिरण्मयः।

48. सपुरुषो मण्डलस्थः।

49. सभानुः कारणम्।

50. कार्यं रुद्रमुखाः।

51. हिरण्यपुरं मुक्तिपदम्।

52. तत्तदुपासनेन।

53. तत्ज्ञानात् कैवल्यमिति याज्ञवल्क्यः।

54. विशिष्टेशो भागमयः कालः।

55. न भिन्नो विशिष्टात्।

56. बुद्धिसत्वगेन बुध्या कालो हिरण्मयः पुरुषः।

57. कालचक्रनियन्ता।

58. न शक्तिनियामकः।

59. न तत् ज्ञानात् कैवल्यम्।

60. बिम्बज्ञानादेव।

61. हिरण्यपुरं बुद्धिमयम्।

62. न तन्मुक्तिपदम्।

63. कारणेशपदं मुक्तिपदमिति सनकः।

इति

तृतीयाध्याये प्रथमः पादः।

अथ द्वितीयः पादः

1. ईशो गणपतिः कारणम्।
2. कार्यमयां पञ्चदेवाः।
3. मुक्तिपदमानन्दभवनम्।
4. गाणेशज्ञानेन कैवल्यम्
5. स्वानन्दभवनं वा।
6. तदुपास्त्या स्वानन्दभवनम्।
7. चिन्तामणिद्वीपं वा।
8. वैदिकगाणपतादिदमेव सिद्धान्तमिति भगवान् गर्गाचार्यः।
9. जगदुपादानं तामसीप्रकृतिः।
10. तामसीपरिणाममूर्तिमयो गणपतिः।
11. गणेशस्य तामसीयोगेन गणपतित्वम्।
12. गणपतेरधिष्ठानचेतनं कारणेशः।
13. अतो न गणपतिः कारणम्।
14. न कैवल्यं गणेशज्ञानेन।
15. सद्ब्रह्मज्ञानेन कैवल्यम्।
16. बुध्यामुपहितं प्रकृतिमण्डलं चिन्तामणिद्वीपम् न तन्मुक्तिपदम्।
17. गुणशान्तिमय मूलप्रकृतिमण्डलमेव मुक्तिपदमिति सनत्सुजातः।
18. आनन्दं ब्रह्म।
19. मायायामुपहितत्वे विशिष्टत्वे च संस्थित ईशः कारणम्।
20. तस्यैव तामसीप्रकृतियोगेन गणेशत्वम्।
21. महत्सत्वयोगेन पुरुषत्वम्।
22. महद्रजोयोगेन शक्तित्वम्।

23. सत्वाहङ्कारायोगेन विष्णुत्वम्।

24. तमोऽहङ्कारयोगेन रुद्रत्वम्।

25. रजोऽहङ्कारमय षोडशविकारात्मक लिङ्गपदयोगेन हिरण्यगर्भत्वम्।

26. गणेशाद्याः पञ्चकारणात्मानः।

27. कारणेशमयाः।

28. कार्येशो हिरण्यगर्भः।

29. गाणेशाद्याः स्वस्वोपधिपरिणामदेहमयाः।

30. पञ्चैते कारणेशमूर्तयः।

31. ब्रह्मलोको द्विधा।

32. कार्यब्रह्मलोकस्सत्चलोकः।

33. कारणब्रह्मलोक एक एव पञ्चधेऽति।

34. कारणेशज्ञानेन कैवल्यम्।

35. उपासनेन तल्लोकः।

36. इदं स्मार्तमतमेव सिद्धान्त इति बादरयणः।

37. पारमार्थचिदाभास व्यावहारिभेदादात्मा त्रिधा।

38. विष्णुमूर्त्या सत्वाहङ्कारविशिष्ठो व्यावहारिकः मायाविशिष्टश्चिदाभासः।

39. मायोपहितः पारमार्थः।

40. शिवादीनां व्यावहारिकभेद एव।

41. गणपतिमूर्त्या व्यावहारिको व्यावहारिकसत्कारणेशः पारमार्थश्शुद्धचित्।

42. अतो ग (णेशस्यैव) णपतेः केवलं कारणेशत्वं सिध्येति मुद्गलाचार्यः।

43. बुध्युपहितप्रकृतिमयं चिन्तामणिद्वीपम्।

44. मूलप्रकृतिमयं (चिन्तामणि) स्वानन्दभवनम्।

45. चिन्तामणिद्वीपं गणपत्युपासनेन।

46. साक्षिज्ञानेन स्वानन्दभवनम्।

47. शुद्धब्रह्मज्ञानेन कैवल्यमिति भगवान् गणकाचार्यः।

इति तृतीयाध्यायस्य

द्वितियः पादः

श्रीः

अथ तृतीयः पादः

1. तन्निश्वासमया वेदाः।
2. वेदाश्चत्वारः।
3. ऋगेकविंशतिशारवोपेतः।
4. नवाधिकशतशारवो यजुः
5. साम्नस्सहस्रम्।
6. अथर्वणः पञ्चाशत्।
7. तावदेवोपनिषदः।
8. शतं ज्ञानबोधकाः।
9. आख्यानानि पञ्च।
10. वाराशि बिभ्राणि।
11. षट्त्रिंशत्पुराणानि।
12. कल्पवृत्तबोधकानि क्रमशः।
13. षणमहाकल्पाः।
14. दिनकल्पास्त्रिंशत्।ः।
15. षट्त्रिंशत् स्मृतयः।

16. स्मृतिः पञ्चमो वेदः।

17. इतिहासपुराणं ज्ञानस्मृतिः।

18. कर्मस्मृतिधर्मशास्त्रम्।

19. चतुर्वेदोपब्रह्मणः पञ्चमवेदः।

20. श्रुतिसंज्ञा चतुर्णाम्।

21. स्मृतिः पञ्चमस्य।

22 . काण्डत्रयोपेत पञ्चवेद प्रमाणमार्गो वैदिकः।

23. प्रत्यक्षश्रुतिविहितं कर्म श्रौतम्।

24. अश्रौतं पौराणिकम्।

25. कर्मवर्णव्यवस्थारहित अवर्णी।

26. वर्णत्रयाणां श्रुतयः स्मृतयश्च।

27. स्मृतितन्त्रं तुरीयस्य।

28. अपि सङ्कराणाम्।

29. ज्ञानसाधनीभूतमुपासनम्।

30. तत्साधनीभूतं कर्म।

31. नित्यादि भेदा त्रिधा।

32. तथैवोपासनमपि

33. निष्कामोपसनं चित्तशान्तिदम्।

34. कैवल्यदं ज्ञानम्।

35. अद्वैतावस्थानरूपसमाधिसिध्या कैवल्यंसायुज्यञ्च।

36. अद्वैतावस्थाने मूलप्रकृतिनाशः।

37. अद्वैत भावनारूपसमाधिसिध्या सारूप्यम्।

38. सामीप्यमसिद्धस्वानन्दभवने।

39. सविकल्पसिद्ध्या सालोक्यम्।

40. स्वानन्दगश्चत्वारोऽपि।

41. दोषत्रयविनिर्मुक्ताः।

42. देहत्रयेभ्यश्च।

43. चिन्तामणिद्वीपमुपासकः।

44. उपासनापरो योगी।

45. प्रतिमासूपासको भक्तियोगी।

46. जलवह्निसूर्यादिष्वप्युपासकः।

47. बाह्याभ्यन्तराङ्गत्वे मन्त्रोपासको मन्त्रयोगी।

48. गुह्याद्याभ्यन्तरपदार्थेषु उपासको वैराग्ययोगी।

इति तृतीयाध्यायस्य
तृतियः पादः

अथ चतुर्थः पादः

1. दीक्षितादीक्षित भेदादुपासको द्विविधः।
2. नागामिसम्बन्धो दीक्षितस्य।
3. न पश्येद्बाम्यलोकम्।
4. अविहिताचरणशास्ता भैरवः।
5. न नियमो मुक्त्यामदीक्षितस्य।
6. समयदीक्षया भक्तिपरो भक्तियोगी।
7. पञ्चसंस्कार पूतस्तदर्हः।
8. न परसात्मिका भक्तिः।
9. भक्त्यामङ्गी नाम जपः।
10. शीर्षादीनां वा।

11. नामनिष्ठादित्रयो भक्तियोगिनः।

12. षोडशसंस्कारैः महाविशेषदीक्षया कर्मनिष्ठः।

13. तथा मन्त्रमन्त्राङ्गजपपुरश्चर्यादिनिष्ठः तपोनिष्ठः।

14. मन्त्रनिष्ठ इति च।

15. निरीक्षण तत्वदानोद्धार वेदानुमोद देवानुमोद इति।

16. पञ्चसंस्काराज्ञाननिष्ठस्य।

17. विचारार्हत्वकरणं निरीक्षणम्।

18. गाणपप्रस्थानत्रयदानं तत्वदानम्।

19. तद्भावोपदेश उद्धारः।

20. तदज्ञानस्य वेदानुकरणं वेदानुमोदः।

21. गणेशानुकरणं देवानुमोदः।

22. पञ्चसुनिष्ठो ज्ञाननिष्ठः।

23. एकविंशति संस्कारपूत एक योगदीक्षार्हः।

24. गुहाप्रकाश एव योगदीक्षा।

25. स्वरुपप्रकाश एव निर्वाणम्।

26. निर्वाणदीक्षितं एव ज्ञानी।

27. सविकल्पसमाधिसिद्ध एव निर्वाणदीक्षार्हः।

28. निर्वाणदीक्षित एव स्वानन्दभवनम्।

29. चिन्तामणि द्वीपमन्ये।

इति चतुर्थः पादः

तृतियाध्यायश्च समाप्तः

श्रीः

अथ चतुर्थाध्याये प्रथमः पादः

1. योगदीक्षितो द्विधा।
2. नादानुसन्धानपरो मन्त्रयोगी।
3. मूर्त्यनुसन्धानपरो वैराग्ययोगी।
4. राजयोगीति।
5. न नित्यं बाह्यकर्म।
6. व्यावहारमैच्छिकम्।
7. एकदन्तवक्रतुण्ड चतुर्भुजफालचन्द्रत्रिणेत्र शूर्पकर्णलम्बोदरादि स्वरूपार्थानुचिन्तनं मूर्त्यनुसन्धानमिति।
8. मूर्तिविस्मृतिस्सविकल्पसमाधि सिद्धिरिति।
9. मूर्तिविस्मृतिकारणं मूर्त्यनुसन्धानम्।
10. मूर्तिदृढीकरणं नादानुसन्धानम्।
11. साधनीभूतं मूर्त्यर्चनमपि।
12. श्वेतार्कमूलगजदन्त बिम्बेष्वर्चनं नान्यत्र। (कर्ममूलो मूलाधारः)
13. अर्कमूलं मूलाधारः।
14. आधारगस्तद्गतः।
15. गजदन्तो द्वादशान्तः।
16. तद्गतो बुद्धिगः।
17. मन्त्रयोगिनो मन्त्राङ्गान्यैच्छिकानि।
18. विचारश्च।
19. शिष्यानुग्रहार्थमुपदेशः।
20. चतुष्पात् प्रणवश्शक्तिः।

21. तद्गतं ब्रह्मगम्।

22. विराड्विरण्यवार्भान्तर्यामी साक्ष्यात्मकः प्रणवः।

23. निरुपाधित्वे तदनुगतं गं ब्रह्म।

24. अकार उकार मकारा मात्रकः प्रणवः।

25. अकारो विराट्।

26. तदनुगतं गं साक्षी।

27. उकारो हिरण्यगर्भः।

28. अन्तर्यामी मकारः।

29. तदनुगतं साक्षीगम्।

30. अमात्रकस्साक्षी गंकारात्मकः।

31. विश्वाद्याश्चैव।

32. ब्रह्माद्या वा।

33 . नाभिहृतं दृक् द्वादशान्तेषु।

34. दृक्कण्ठहृदाद्याधारेषु।

35. केवलमाधारे वा।

36. गुहायाम्।

37. अक्षिपुरुषे।

38. प्राणे।

39. षडाधारेषु वा।

40. मूर्त्यनुसन्धानयोगिनो व्यावहारिकसदस्सायुज्यम्।

41. सार्ष्टिर्मन्त्रयोगिनः।

इति गाणेशदर्शने

चतुर्थाध्याये प्रथमः पादः

अथ द्वितीयः पादः

1. जपार्चनाभ्यां प्रस्थानत्रयपठनार्थविचारोनित्यं ज्ञाननिष्ठस्य।
2. मौद्गलामृतादीनां नैमित्तिकम्।
3. नामसहस्रजपो नित्यमिति शाङ्करिः।
4. मयूरेशयात्रा नित्यवदिति मुद्गलाचार्यः।
5. उपासकेषु समयदीक्षितो वैश्यः।
6. महावैशेषदीक्षितः क्षत्रियः।
7. ज्ञानदीक्षितो ब्राह्मणः।
8. अद्वैतावस्थानसमाधिपरो योगी यतिः।
9. भावनारुपसमाधिसिद्धो वनी।
10. असिद्धो ग्रही।
11. सविकल्पसिद्धो वटुः।
12. प्राणायामाद्यङ्गरतो वटुर्योगनिष्ठः।
13. ग्रही मन्त्रयोगी।
14. वनी वैराग्ययोगी।
15. निर्वाणदीक्षितो यतिः।
16. समयदीक्षया नामनिष्ठो वैश्यवटुः।
17. विशेषेण कर्मनिष्ठो ग्रही।
18. मन्त्रनिष्ठो वनी।
19. निरीक्षणेन ज्ञाननिष्ठो यतिः।
20. महावैशेषदीक्षया नामनिष्ठः क्षत्रियवटुः।
21. कर्मनिष्ठः क्षत्रगृही।
22. वनी तपोनिष्ठः।

23. निरीक्षणतत्त्वदानाभ्यां ज्ञाननिष्ठो यतिः।

24. ज्ञानदीक्षया नामनिष्ठो ब्राह्मणवटुः।

25. कर्मनिष्ठो गृही।

26. मन्त्रनिष्ठो वनी।

27. ज्ञाननिष्ठो यतिः।

28. कर्मत्रिवर्णिष्विव ज्ञानोपासनावर्णित्वम्।

29. न वैदिकदीक्षा पदजस्य।

30. तन्त्रमार्गादिव।

31. उक्ताः भगवता गर्गेण कल्पदीक्षक्रमाः।

इति गाणेशदर्शने
चतुर्थाध्याये द्वितीयः पादः

1. दीक्षितानां नित्यं जपस्सन्ध्यया च।
2. वैरोषादिदीक्षितानामर्च नञ्च।
3. नाशौचे।
4. ऋत्विगभावे रचयमेवार्द्रवाससा।
5. वर्तुलं गाणेशपुण्ड्रम्।
6. सिद्धराष्ट्रगन्धरक्तगन्धादीनि द्रव्याणि।
7. अनुलेपनञ्च।
8. अक्षधारणमपि बाह्यचिह्नम्।
9. गणेशप्रीतिदञ्च।
10. श्वेतार्कशमीमन्दारमणयो गाणेशाक्षाः।
11. श्वेतार्कगजदन्तमन्दारशोणमूर्तयो वराः।
12. प्रवालादिरत्नमूर्तयश्च।

13. योगनिष्ठादिभिः श्वेतार्काद्याश्च।

14. वरो यन्त्रश्चापि।

15. सर्वकामदा पार्थिवी च।

16. वर्णभक्तिविरजा सिन्दूरतिलक इति पञ्चसंस्कारात्परं समयदीक्षा।

17. ब्रह्मगायत्र्युपदेशो वर्णसंस्कारः।

18. गुरुमुखान्माहात्म्यग्रहणं भक्तिसंस्कारः।

19. सहस्रनाममन्त्रग्रहणं विरजा।

20. गणेशोपनिषद्ग्रहणे सिन्दूरः।

21. तिलको नाम मन्त्रस्य।

22. गुरुमुखात् विधीनां बीजमन्त्रग्रहणमेव समयदीक्षा।

23. षडक्षरस्य वा।

24. नामकीर्तने सङ्ख्यानियमात् सूत्रग्रहणेन नामनिष्ठत्वम्।

25. स्मरणीग्रहणेन वा।

26. पूजारम्भो वैशेषी।

27. वामावावृत स्वमेसेवनार्चन जपहोमतर्पण वैश्वदेव इति दशसंस्कारात्परं महावैशेषी॥

28. भृगुवारव्रतग्रहणं वारव्रतसंस्कारः।

29. चतुर्थीद्वितयपूजनं मासव्रतः।

30. मासपूजनं वत्सरः।

31. स्वदेशालये वत्सरैकवासर सेवनियमो वार्षिक सेवनसंस्कारः।

32. द्वादशाब्दस्यैकवारसेवनं भूस्वन्दे द्वादशाब्द सेवनसंस्कारः।

33. यन्त्रेण बिम्बार्चनमर्चनम्।

34. मन्त्रसन्ध्यया जपो जपः।

35. नित्यहोमो होमः।

36. नित्यतर्पणं तर्पणम्।

37. पूजान्तहोमो वैश्वदेवीयः।

38. एवं दशसंस्कारात्परं महावैशेषी।

39. गणयज्ञाद्याचरणं कर्मनिष्ठत्वम्।

40. पुरश्चर्यया दशाङ्गेन मन्त्रजपस्तपोनिष्ठत्वम्।

41. ईक्षणादीनि वर्णितानि।

इति गाणेशदर्शने चतुर्थाध्याये

।तृतियः पादः।

अथ चतुर्थः पादः

1. ध्येयब्रह्मोपासको योगी।

2. ज्ञेयब्रह्मोपासको ज्ञानी।

3. ध्येयब्रह्म कारणेशः।

4. ज्ञेयं सत्।

5. कल्पितं मूर्तित्वं कारणेशे।

6. भक्तहेतवे मुर्तिग्रहणम्।

7. स्वेच्छयैव।

8. द्विधा।

9. अचिरस्थाय्याविर्भावः।

10. चिरस्थाय्याविर्भावावतारः।

11. अनन्ता मूर्तयः।

12. अष्टोत्तरशतमामनन्ति।

13. पञ्चवरदाद्या मूर्तयः।

14. शक्तिद्वयान्विताः षट् (चत्वारिंशत्) पञ्चाशत्।

15. एकशक्तियुताष्षोडश।

16. अष्टशक्तियुताश्चत्वारः।

17. भिन्नशक्तिरहिता द्वात्रिंशत्।

18. तच्छक्ती सिद्धिबुद्धी।

19. तदज्ञानफलात्मिका बुद्धिः।

20. क्रियाफलात्मिका सिद्धिः।

21. योगाग्निरुपा सिद्धिः।

22. ज्ञानाग्निरूपा बुद्धिः।

23. आत्मज्योतिरूपो गणपतिः।

24. सत्यज्योतिरिति च।

25. मायाकालौ किङ्करौ।

26. प्रमोदाद्या गणाः।

27. निन्दास्थानमानन्दभवनम्।

28. चिन्तामणिद्वीपं क्रीडास्थानम्।

29. निर्मलनिश्चलबुध्यारुढब्रह्मप्रकाश एव ज्ञानम्।

30. ब्रह्मप्रकाशयुक्तबुद्धिश्चिन्तामणिः।

31. ब्रह्मप्रकाशयुक्त समष्टिबुद्धिस्थितिरेव चिन्तामणिद्वीपमिति।

32. निरावरणतया स्वसंवेद्यमानन्दस्स्वानन्दम्।

33. अज्ञाननाशात् जायमानं स्वसंवेद्यम्।

34. समष्ट्यामीशमण्डले ज्ञायमानं स्वसंवेद्यम्।

35. स्वसंवेद्यं ब्रह्मप्रकृतिजम्।

36. शान्तिमूलप्रकृतिरेव स्वानन्दभवनम्।

37. दीक्षितं गाणेशं नयाम्यदूताः।

38. गणेशदूतौ प्रमोदामोदौ।

39. वाह्निना वह्निलोकम्।

40. ततस्सूर्यलोकम्।

41. ततश्चन्द्रलोकम्।

42. ब्रह्मदूतैः प्रजापतिलोकम्।

43. ततो ब्रह्मलोकम्।

44. त्यक्तान्तःकरणो दूताभ्याञ्चिन्तामणिद्वीपम्।

45. स्वानन्दगो विष्णुदूतैर्वैकुण्ठम्।

46. शिवदूतै स्वानन्द रुद्रलोकम्।

47. न्यक्तान्तःकरणो देही दूताभ्यां स्वानन्द भवनम्।

48. चिन्तामणिद्वीपगाः कल्पान्ते ब्रह्मसायुज्यम्।

49. स्वानन्दभवनं वा।

50. गणेशलोकगा न पुनरावर्तन्ते।

51. शिष्यगणान् मुक्तान् करोतीति गणकः।

52. मुदं शिष्येभ्यो गलतीति मुद्गलः।

53. भृगुवत्तुङ्गो मुनिषु भृगुः।

मत्कृतोयं मीमांसा वसुशतसूत्रात्मिका।
अस्या ज्ञाता न पुनरावर्तत इति भृगुः।
सूत्रसंख्या ८०० एव न तदधिका।

इति
श्रीगाणेशदर्शने चतुर्थाध्याये
चतुर्थः पादः

समाप्तः

सु. राजलक्ष्मीः
जि.ओ.एम्.एल., संस्कृतपण्डिट्

مکتب نامہ از

نظام الدین اولیاؒ

حضرت نظام الدین اولیاؒ نے اپنے مریدوں کی تربیت کے لئے بہت سارے خطوط لکھے تھے۔ جس میں روح ، وحدت الوجود، نماز ، زکواۃ جیسے مختلف موضوعات پر بحث کی گئی ہے۔ محمد ہاشم نے 1188ھ میں ان تمام مکتوبات کو قلمبند کیا اور مندرجہ ذیل مکتوب نامہ ان مکتوبات میں سے ایک ہے۔ فارسی زبان میں نہایت سادہ اور مدلل طریقے پر لکھا گیا ہے۔ امید ہے ناظرین اکرام اس سے مستفید ہوں گے۔

Maktubat - e - Nizamuddin Auliya

This small work comprising a letter in Persian written by Hazrath Nizamuddin Auliya, a celebrated saint of Delhi. The original copy of this manuscript was transcribed in 1188 A.H./1768 A.D. by Mohammed Hashim. This letter addresses to the students, in which mystical doctrine, or The Chief topics of Sufism are discussed. Nizamuddin Auliya, wrote many letters entitled as Maktab Nama, Maktab Dar Bayan-e-Qalb, Maktab dar Bayan-e-Namaz. Dar Bayan-e-Bismillah etc., for the welfare of his desciples.

Dr. A.Zaibunissa
Urdu Pandit
G.O.M.L., Chennai 600 005.

مکتوبات نظام الدین اولیاؒ

بسم اللہ الرحمٰن الرحیم

ستائش ونیابش آن قادر یرا کہ یکدم کن فیکون وہمہ پی دم را از کتم عدم در دم نمودہ وز خط عطا وصواب رابمیز ان ازل پیمودہ ونیائش آن نادرے کہ خزانہ کنت کنزا مخفیا را کہ مراد از روحاں محبّان باشد بشوق فاحبت اَن اعرَف تماشائے خیال نور در شب لیل است القدر بحکم تنزل الملائیکہ والروح فیہا بر بساط کثرت انداختہ ودر واحدیت خود کردیم محمد انا احمد بلا میم در خبر آمدہ دادہ واعہد واظہرت الربوبیت لولاک لما خلقت الافلاک درمیان نہادہ شمع نور خود را درین۔ معمائے ظلمت کہ ہیچ کس نکشودہ منور ساختہ کہ بخورشید جمالش بارگیتی زہم وزن از شب۔ تاریک غفلت کن پردہ بیرون از ضیائے آن نور مشتاقان حضور بامر یختص برحمتہ من یشاء بمضمون من عرف نفسہ فقد عرف رَبہٗ مابرو عاشقان فنا فی اللہ وبقابہ نکتہ لیس فی الدارین الا ہو باہر گردید وکدورت من وتو غبار این واورا از دامن جامہٗ ادراک خود افشر دند واز قید دام لامکان کہ ہر کس را ازین خلاصی پے واز تقید عشرت تمام جنان کہ ہمہ کس از ان رہائی پہ آزاد مطلق شدہ ازین زبان لرزیدہ بیان ذکرش اوٗ در حدیث بنوی ذکر الانسان تقلبقہ

فرمودہ بجان تو اند آوردہ پس از درد بے حد و بر آں پیغمبر کبار محبوب کبار
پروردگار مبشر امت الکرام ذوق عرش العظیم کہ در صورت اعطینا ک الکوثر فصل
لربک والنحر مرقوم واصلح جمع۔ انام از عذاب آنہار مستقیم کہ بیان آن زسورت
عما یتساء لون مفہوم میشود و بعد سلام بر صحابان عظام و پیروان مستقیم شہور ضمیر
خورشید نظیر آں ابد بوستان معانی وای رموز نکتہ دانی مورد فیض اعطاف یزدانی
مصدر فیض الطاف۔

سبحانی محرم لایزلی طالب رتبہ ذوالجلالی در عشق فارغ از در دق ہم
نشین محفل خاص علی الخاص و سر زمرۂ مومنانِ اساس عرفاں احوال لاہوتی
واقف مقامات ملکوتی و جبروتی اعصاد اعظم باد بعد تعداد قواینن شوق کہ اہم
مطالب است بمطلب پر داختہ می آید کہ بمقہ بہجت گرامی وانثہ مقرب
افزائے در شگفتہ ترین زمانی و بہترین آوانی ورود مسعود نمودہ چوں شحوں تفویض
شدں خدمت ایں محال و عدم ترسیل مکاتبات دریں سال و سبقت نمودن آن
مسند آرائی دولت اقبال واظہار جازمہ شوق کمال و تایب نمودن زمیدان کہ
بیرون شدگان از حد اعتدال باشند بود ہمہ یک بیک واضح رائے این مخلص ہا ربا
کردند، شکر خدا کہ از مدد بخت کارساز کار برجست از دست ہمہ کاروبار دوست

والمنت کہ آن مسیح قصہ سخن در بر مسند مطلب کامرانی۔ ہم دوش شادمانی گشت وآں یوسف مصر نکتہ پروری بر تخت مآرب ہم آغوش زلیخا کامرانی نشست مالا بطاق جلوہ نمودہ اگر چہ درین سال نیز دراسال خط کہ آنرا مبنمو دہ میشوند دو قطع بمحبوب مریدان حضرت ہادی سکناج وجونہ کدہ فرستاد۔

قصورے نرفتہ فاماء مشاراً الیہ ہما کدام سبب از اشراف ملازمت سراسر بہجت مقصر گردیدہ میرسانیدہ لیکن از اعتصاد آن سبقت پیوستہ در ہر امور بعمل آمدہ اگر۔ درین معنی صور یرا باید از عجائب بانماید ودر جواب حادثہ شوق شرح دادہ آید کہ عرف الولاء یعنی شاہد مراتب شوق واتحاد منزل دل آں مشفق مکمل است وچوں۔ ایں شوق حقیقی مولا است ازین جہت اور بروز افردن است کل شئی یرجع الی اصلہ حق سبحانہ تعالیٰ چرابنا شد وعدۂ وصل چوں شود ونزدیک

آتش عشق تیز تر گردد

فاما کلید اختیار بدست پروردگار است انجام ہمہ مہمام بروزگار ثبات کریمی از مسافت بعید بایں قرب جوار رسانیدہ محض برائے ملاقات بایکد گرے کہ واسطہ مطالب ہا بطون کہ از ان خوبی ہائے گونا گوں بعمل خواہد آید در تامل توجہ بظہور خواہند آورد زمیداری بادگشت بانیجانب دارند ہر کہ را از

خدمت آن ملا ومخلصان مقصر نخواہد شد والا نہ مطابق نوشتہ ندامت خواہند کشیدہ واین محبّ ہمہ را کہ بوجہہ احسن خواہد نمودہ باقی حقایق معارف دستگاہ دندرانی برادر بہکماری واپس کہ پیشتر حد نہ نمودہ شدہ یک بیک گذارش خواہند نمودہ السّلام۔

مکتوب نامہ

مکتوب نامہ حضرت شیخ المشائخ نظام الدین اولیاء بداونی علیہ الرحمہ والغفران در پناہ توحید کاتب شیخ حسام الدین گجراتی ساکن۔ قصبہ منن در حدیث است کہ کنت کنزاً مخفیا۔ فاحیث ان اعرف فخلقت الخلق لا عرف۔ سلطان عشق خواست کہ پردہ از روئے خود بردارد و جمیع صفات خود پیدا آر باوجودی خود عشق۔ بازی باز دو باغیر خود نہ پرداز د بعد نور ذات کہ۔ بود جوشید واز ان ذوسق شد ہمیں کہ نور جوش گرفت و کید شد نار گشت چوں نار را کسافت رسید بادشہ باد را کسافت رسید آب شد چوں آب را کسافت رسید کف شد چوں کف غلیظ را کسافت گرفت خاک شد واز ان خاک مظہر ساخت وجود آفرید خلق الادمہ علی صورتہ بیت۔

آن بادشاہ آدم دربستہ بود محکم
پوشیدہ دلق آدم ناگاہ بردر آمد

آنرا مقام سفلی نام نہادہ وہماں نور کہ علوی بود در مظہر باسفلی درآمد وتجلیات جمال خود درآں دیدن گرفت چرا کہ بغیر مرات دیدن نتوانستہ تا آدم وعالم رامرآت ساختہ ہمچنین عاشق کہ درصفت معشوق پوشیدہ ماند وجمیع صفات آزادہ حسن مصلحت ندارد چنانکہ گفت قطعہ:

پوشیدہ نشستہ چند مایم
اظہار کنیم از ہٹا نسیم
بالجملہ صفات خویش بردیم
عاشق و معشوق ذوق رانیم!

اکنوں در بیان عشق وعاشق ومعشوق کہ عشق چیست وعاشق ومعشوق کیست مراد از عشق محض ذاتی ست یعنی ذات اللہ او از ثنا و بیان منزہ است فاما عشق آنست کہ ہمہ را از درون دل بیرون کند چنانچہ این قصہ مشہور است کہ پادشاہ دینوی نزول کند آنجا فاری وحشی نماند پس۔ جائیکہ تجلی عین ذات واحد نزول شود آنجا غیر چگونہ کنی وہیچ چیز جز ذات ماندن۔ نتواند چنانچہ در حدیث مشہور است العشق۔ نارٌ اذا وقع فی القلب فاحرقت ماسوی المحبوب ایضا قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم۔ العشق نار اذا وقع فی القلب المومن یحرق غیر اللہ بل یحرق۔ ذکر اللہ و ذکر و یحرق اسم اللہ داز مراد عاشق وجود اضافی کہ آنرا

اضافت میگویند چنانچه درخبر مذکور است کہ التوحید اسقاط الاضافات قال النبی صلی اللہ علیہ وسلم من احب شیأً فہو منہم ومن احب شیأً فہو منہم ومن احب شیأً وہو مولا ومن احب شیأً فھو اللہ کہ آن مراداز وجود معشوق کہ پرتو محض ذات است وتصرف محمدی والہی درموجود است واین وجود عالم وروح محمدی کہ اوحیست آں عین ذات است پس اوبوالارواح محمد صلعم وابوالاجسام آدم علیہ السلام چنانچہ درخبراست انا من نور اللہ والمومن من نوری ودیگر حدیث فرمودہ است۔ کنت نبیأ وآدم بین الماء والطین بیت۔

عشق آمد چوخونم اندررگ وپوست ہنی کردمرااز من پرکرد ز دوست

عاجزای وجودم ہمکن دودوست گرفت نامیست مرابمن باقی ہمہ اوست

اکنوں ای برادر تمثیل توحید بیاں میکنم بگوش دل تو بشنو چنانچہ تخم است دانہ را کاشت آمد وازان تخم درخت شد وبرکہا وشاخہا وکلیا ومیوہ ہا شد چنانچہ تخم اول بود ہماں رنگ وجود عین صورت قدیم پیدا آورد وہماں تخم اصلی کہ کاشتہ بود اگر جوئی تو ہرگز نیابی ولیکن صورت سابق خود پیدا آورد وہماں تخم اصلی کہ کاشتہ بود اگر جوئی تو ہرگز نیابی ولیکن صورت سابق خود پیدا آورد لیکن ہماں مثل ہزار درہزار یابی مثلھم کمثل القدیم ولیکن ہماں وجود خود رانمود واظہار

آورد چرا کہ بغیر ظہور ظاہری ظاہر نہ ہمہ از اینجاست واللہ علی کل شی محیط جلوہ گری نماید اینجا انی۔ انا اللہ ولا الہ الا انا گفتن درست آید چنانچہ۔ بزرگے فرمودہ ست

نظم

از ہر چہ منم دیگرے بہانہ ۔۔۔ از ماست بما دہد نشانہ
در وہم خیال آنچہ آمد ۔۔۔ آں جملہ منم زمن جدانہ
ازخویش بہ خویش رہ نمودم ۔۔۔ در ہر صفتے منم فسانہ
جزہا ومن آن کہ کسوید ۔۔۔ از من کہ منسم توجا نجانہ
محمود وایاز کہ بودیم مائیم ۔۔۔ فرہاد شیرین وخسرو زمانہ

ای برادر چوں ماہیت تخم معلوم کردی پس ہمیں توحیدمیداں بدانکہ مراد از تخم مقام خفی است یعنی لاہوت ومراد از شجر مقام است مراد است یعنی لاہوت مراد از شاخہا وبرگہا مقام جبروت ومراد از گلہا مقام ومراد از میوہ ہا مقام ناسوت بین چنانچہ لاہوت وجبروت بین جبروت در ملکوت بین وملکوت در ناسوت بین گر عاشق گم شود درین۔

نظم:

لاہوت تخم است اے پسر	جبروت شاخ است آن مگر
ملکوت نکہا آن شجر! ناسوت جملہ برسمر

دریںجا باید گفت النور ہوالظاہر لذاتہ والمظہر المفیر وچنانکہ گفتہ است نظم:

سریست دقیقہ نہابی	گویم ترا اگر تو دانی
کنجے بودیم درنہفتہ	بے چوں وچگونہ لامکانی
لاہوت صفات مقام ماست	نے جاء درآں ونے نشانی
جبروت کہ کردہ ام چوکسوت	کردند بمثل از عنانی،
ملکوت صفت شدم دگر بار	ماصورت دگرم نمود ثانی
ناسوت کہ کردہ ام لباسی	عاشق شدہ ام بخود نہانی
بودم لنہفتہ کنج دارم	از خویش بخود شد آشکارم
نیست از غیر روئے اظہارم
من ذات خود آفرید گارم،

اے برادر ہر چہ میکند وخواہد کردو ہمہ از خودست از ینجانہ کس فاعل نہ مفعول ونہ فعل قطعہ:

صیاد ازل کہ دانہ دردام نہاد صدی نہ گرفت آدمش نام نہاد

ہر نیک وبدی کہ میکند رددر عالم خود میگزرد بہانہ برعام نہاد

اے برادراز ینجانہ ازلی ونہ ابدونہ ظہور نہ بطون نہ است نہ بلیٰ نہ عبد نہ اب چنانکہ گفتہ است ولہ:

روز یکہ دوست کشتۂ خود راند کند
جزوز خاک بار دگر جان فد اکند

تو درمیان ہیچ نہ ہر چہ ہست اوست
ہم خود آنست گوید ہم خود بلی کند

جانیکہ ذات ماست بنی تو ہیچ چیز آنجا اگر اللہ بگویم کافریم ای برادر روای عیب باز چون جمیع صفات خواہد شداین از عروج نزول کردیم بمقام اصلی خود رسیدم چنانچہ گفتہ اند الان کما کان۔ من انہم برالوہیت خود گواہ شدم خدایم از خدائی۔ بخود اظہار شدم اکنوں تمثیل دیگر نشو نمشقت ومجاہدہ واز ریاضت ظاہری از ناسوت بملکوت۔

رسید اینجا ریاضیت، تزکیہ نفس است چنانکہ پاکی از جنابت بوضو وروضہ دروظیفہ وملایم آنکہ فرد

چند گوئی نکتۂ توحید را

بے ریاضت نیست لذت بارہا

گفتم اگرچہ دولت واپس علت است وطاعت حق کار صاحب دل و دولتست واز ریاضت باطنی ازملکوت بجبروت رسد تصفیہ دل بصفات محمودات۔ موصوف کذا از مضمومات دور بود وصفات محمودان حاصل نہ شود مگر بملازمت ذکر اللہ چنانچہ فرمود لکل شیٔ مصقلۃ ومصقلۃ القلب ذکر اللہ عزَّ وَ جلَّ چوق سالک در یجنا رسد بجز ذکر ہمہ علر وکراہت بیذ وآن عالماں کہ عمل نیست از جاہلان منافق تر اند چنانچہ فرمودہ اند العلماء امناء اللہ مالم تخالطو الملوک فا حذرہم فانھم لصوص الدین وخلھم الدین قطع الطریق العرش بید الف الف مرتۃ من ذنوب علماء علی باب السلاطین والامراء مت طلب الدنیا کل عمل قدت فعال الف الف مستعراء الجبرئیل وانبیاء مرسلا موسیٰ وغیرہ وہدم الکعبۃ چنانکہ در قرآن مجید فرمودہ مثلہم کمثل الحمار، یحمل اسفار قطعہ،

اے عالم نادانی چندیں چہ میخواہی

علمی مفید ست دانم کہ نمیدانی

شد موے سرت بر فی در علم نحو مرغی

زو فہم نشد حرفے علمیت ربانی

درباب علم نشستہ وبعید ہماں بعید چیست حسن شدہ مشہور است
تاغایب دل سالک از غیر حق پاک نہ شود وہمہ عبادات نماز وروزہ وطہور
کرامات شرک وتعاقبت روزہ داشتن کار مریضان وخرقۂ نان ست ونماز گذار
دن کار پیرناں است وبیکاران است ومسافرت کردن کار سود گران ست
وبرخوان نشستن کار مسکینان است وحج گذاردن کار حاجیان است وگرسنگان
رانان دادن ولنگر فقراء کار نان پزان است وپرہیزگاری کار جابماندہ کانست،
بسیار مرید گرفتن کار جوگیان است ودادن دستدن کار سلطان است وعلم ظاہری
برائے طلب دنیا کار بارفروشان است چنانچہ در حدیث وارداست کہ من
طلب العلم علی الدنیا فھو کافروزندہ کردن کار۔ بازاریان است وخاقاں ومسجد
وقرخانہ وحجرۂ نمانیدن کار باز کانست کہ دباز آنشیند ودکانہای بلند کند دریں معنی
عاشق است برائے وبدار اعتقاد حضرت شیخ فریدالدین عطار علیہ الرحمہ میفر
ماید۔ بیت:

جبہ ودستار ومسجد خانقاہ
این ہمہ لعنت زملک داد خواہ

وہ چاہ کند ایند کار باغبان است وتقوی کردن کار جاریماند کانست وتقی
اثبات کردں کار منکراں است وکرامات ظاکردن کار باز بکراں ست
کہ دردل پوشیدہ مست ظاہر کردن

کار جادوگر آنست و دعا کردن کسی را نفع سانیدن کار دیوان است وکسی را بدعا براندن کار جلاً دان است واز دعا نفع رسانیدن واز چیزی ستدن کار رشوت خواران ست و در علم و در عالم مشہور بودن کار شیطاں ست وخلق رجوع کردن وپا بوس کنانیدن کار بتاں است وقطب گویانیدن کار ستارگان ست وغوث گویانیدن کار ترکش بنداں وپیغام کردن کار دان است واز خود رفتن وبے خود بودن وتسلیم شدن کار مردانست سالکے موحد بتوانہ کہ ہفت دریا را خشک کردن واز خشکی ہفت۔

دریا کند بواسطہ جاہ وکرامت ظہور کردن وسالک محمد بتواند خدا شدہ ماند ولیکن بندہ شدہ نتواند کارہا کہ گفتہ کار شیخ ومشایخی ومقتدأ نیست چرا کہ شیخ بتواند از ایمان بے ایمان شود واز حد۔ بیزا، گردد واز محمد انکار کند واز ین بیدین شود ولیکن جاہ شیخی عمیق ہزار سالک درآن غریق وبیرون آمدن نتوان۔ اے برادر نہایت کار طلب آن است کہ از کار بیکار رواز مراد نامراد واز امید نا۔ امید واز خود بے خود وتمام طلب سالک ہمدرین ودو سخن است یکی توکل دویم تسلیم ازین۔ آیت شروع ثابت شدہ است ثم انا جعلنا ک علی شریعۃ فی الامر نا بتعہا والا تبع ہو الذین الا یعلمون وتمام سلوک ازین آیت تمام شدلن تنالو البرحتی

تنفقو مما تجسون چوں تجیلہ ۔روح کہ از ماہ سوی اللہ نیست علی حق حاصل شدہ کلی
روح حاصل نہ شود و تا مادام کہ از ہمہ تا با کی نمودہ بیروں نہ شود و بے نیاز نہ گردد،
چنانکہ از شیخی و مشائخی و مقتدی و پیری و مرشدی و علمائے ۔ بروے بے نیاز گردد
آنگاہ تجلی روح از سوئے اللہ تجلی حق باشد چونکہ متعلقان این درویش پیش شیخ
باحز جا رفتہ بودند، خاد ماں شیخ مذکور گفتہ اند کہ کساں سلطان المشائخ شیخ ۔ نظام
الدین اولیاء آمدہ اند فرمودہ اند کدام ۔ نظام نان پر خاطر متعلقان ایں حقیر ملول
شد حضرت ایشاں بکشف ضمیر فرمودند خاطر تو چرا کلہ مند شد آنکہ پیر نظام الدین
بود او ہم مرید نہ شد و آنکہ پیر فرید الدین بود قطب الدین ۔ ادہم ہنوز از بند
خودنمائی بیرون نیامدہ بود ۔ پس نظام را کدام محل توحید ذاتی حاصل شد اللہ
الواحد القہار با خود سوال و جواب شد بعد از ان سخن مرا بجا نعلین شدید آں عمل
شدیم نقل است از خواجہ بایزید بسطامی دو واردہ سال اٰنہکوڑی آموختم و دوازدہ
مصقلہ زدم بعدہ در آں روئے خود دیدم واز لاہوت مجار سیدم آنجا بکل شیٔ لا
یرجع الی اصلہ تمام شد آیتی النہائیت ہو الرجوع الی البدر یہ دوست شہ اور افل
کل من عند اللہ معہ بداء لغوذ باللہ اگر بگوئی شاید کہ اینما دوئی برخیز دو چوں

روئے رفت بندگئی و خدائی ہمہ افت و بر موحد لازم است بلکہ۔ فرض است از الوہیت و عبودیت از ہر دو۔ بیرون شود کل نفس ذایقۃ الموت۔ آمدہ کل من علیہا فان و یبغی وجہ ربک۔ ذوالجلال والاکرام اینجا دست دہد بر عارف و عاشق لازم بلکہ فرض آنست کہ واحد شود۔ بلکہ احد شود تا مادام کہ موحد مرتبۂ واحد شود ہر کہ خود را خدا انداد و مشرک ہمہ اینجا معدود و بعد در سریعی یکی شود رباعی:۔

معشوق و عشق وہرسہ یکم اینجا
چوں وصل وزنگنجہ ہجراں چکار دارد
کے بود من زمن خدا ماندہ!
من وتو رفتہ وخدا ماندہ!!

ختم شد

ڈاکٹر زیب النساء ایم۔اے۔ (اردو)
بی۔ایڈ۔ایم۔اے۔ (ہسٹری) پی۔ایچ۔ڈی

அ. கீ. சு. நூலக ஆய்வுமையத்தில் தற்போது விற்பனைக்கு உள்ள நூற்கள்

வ. எண்.	நூற்பெயர்	பொருள்	ஆண்டு	விலை
1.	நீதிக் கதைகள்	கதை	1992	30-00
2.	மடல் திரட்டு	மடல் இலக்கியம்	1992	43-00
3.	கருப்பர் குளுவ நாடகம்	நாடகம்	1992	43-00
4.	நலங்கு மெட்டு இராமாயணம்	காப்பியம்	1992	306-00
5.	தமிழக ஊர் வரலாறுகள்	வரலாறு	1995	42-00
6.	இடங்கை வலங்கையர் வரலாறு	வரலாறு	1995	40-00
7.	தமிழ் அகராதி	அகராதி	1995	50-00
8.	வைத்திய அகராதி	வைத்திய அகராதி	1995	34-00
9.	சுந்தர மூர்த்தி நாயனார் யட்சகானம்	யட்சகானம்	1995	60-00
10.	நாவாய் சாத்திரம்	கப்பல் கட்டுதல்	1995	51-00
11.	இராகத் தாளப்பிரத்தாரம்	இசை	1995	68-00
12.	பிரத்யும்ன சரிதம்	சமணம்	1995	94-00
13.	சிறுத்தொண்டர் யட்சகானம்	யட்சகானம்	1997	39-00
14.	தொண்டைமண்டல வரலாறுகள்	வரலாறு	1997	104-00

வ. எண்.	நூற்பெயர்	பொருள்	ஆண்டு	விலை
15.	முத்தையேந்திரர் குறவஞ்சி	நாடகம்	1997	44-00
16.	பாண்டிய மண்டல வரலாறுகள்	வரலாறு	1997	102-00
17.	கொங்கு மண்டல வரலாறுகள்	வரலாறு	1997	42-00
18.	சோழ மண்டல வரலாறுகள்	வரலாறு	1999	75-00
19.	மருத்துவப் பெயரகராதி	மருத்துவம்	1999	40-00
20.	தக்க நாடகம்	நாடகம்	1999	79-00
21.	சவ்வருண நாடகம்	நாடகம்	1999	71-00
22.	சமதக்கினி நாடகம்	நாடகம்	1999	143-00
23.	விசுவாமித்ர சுவாமி வாக்கியம்	சித்த மருத்துவம்	1999	60-00
24.	வைத்தியச் சாத்திரம்	சித்த மருத்துவம்	2000	40-00
25.	தமிழர் மருத்துவம்	சித்த மருத்துவம்	2000	108-00
26.	தமிழ்க் கீர்த்தனைகள்	இசை	2001	96-00
27.	பழந்தமிழ்க் கதைகள்	கதை	2001	120-00
28.	நீதிச்சார அனுபவத்திரட்டு	நீதி	2002	—

25% தள்ளுபடி !